SAN MARCOS

Jua Nitɨmɨnaafi Sɨcaihɨgovɨ Jɨɨbeguehi.
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-18; Jn 1.19-28)

1 Jillɨ tɨcovauno Jesucristo Moocaani Achi
jɨɨbogoco.
2 Mɨɨro jillɨ Moocaani iimaa jɨɨbogomɨnaafi Isaia
caatɨnɨcuuhi, Moocaani unuunoco:
Dihɨme galluuhi tajɨɨbogomɨnaafico, dihɨme
jɨɨhaico iimibachuqui, nooboro.
3 Jaanaa guubuvusuuno sɨcaihɨgotɨ
ocoovadiicɨnɨuno: Mihimibachu Mohaivojɨɨbo
jɨɨhaico sano tɨcovoro meheetavo, onoonoco, Isaia
caatɨnɨuhi.
4 Jillɨ saaubo Jua sɨcaihɨgovɨ miyamɨnaaco
nitɨɨboro. Jaabo neehicauhi: Minitɨsuquimaje
jaamoro amɨɨhai eedeehifiico mejeevesu, amɨɨhai
imitɨ ibuuqui, nooboro.
5 Jaanegui Judeao jiinɨjeoto, bu Jerusale cuumioto
icamo feehicauhi diiboco uguubunɨcɨtomo.
Jaamoco iimitɨco ɨjɨɨbeguehicauno bujɨnagotɨ
diitoco Jua nitɨhicauhi Jorda onoohifaño.
6 Jaabo Jua gaachehuhicau camello ijeene
eetavotau. Jaanotɨ iniivɨgai meeheu jillɨ asi
meehe. Jaabo chahacamɨcoro duuhicauhi, bu
bajɨo iimɨcoro nejeecuhicaubo icano.
7 Jaabo jɨɨbeguehicauhi jillɨ nooboro: Taabu-
unatɨ saajiibo tajanaanɨcɨ sihidɨ imityaabo dii-
bobadɨ uujoho jeevatɨhi. Jaamaño diiboguiino
ɨdɨjɨɨvooboro itɨhaipaaje duujeque sinaayujitɨrahi.

8 Uujohonaha, amɨɨhaico miyaano nɨfaihuri
nitɨhi. Jaanotɨ diibo amɨɨhaico Moocaani Gaijari
nitɨji, nooboro.

Jesuco Initɨuno.
(Mt 3.13-4.11; Lc 3.21-22; 4.1-13)

9 Jaasumivɨ Jesu fuuhi Nazare cuumitɨ Galilea
jiinɨjeri iicacuumitɨ. Jaaboco Jua nitɨuhi Jorda
onoohifaño.
10 Jaabo Jesu iteehifañotɨ ihiinuubo atyɨmeuhi
niqueje afaayɨcafutuunoco. Jaanofeenedɨ
nimɨihubadɨ jeevaabo Moocaani Gaija ihallɨvɨ
niitovauhi.
11 Jaanaa guubuvusuuno niquejefañotɨ unuuno:
Łɨjoho agaijɨɨbo taseemene, ɨɨri sihidɨ imo imo ic-
ahi, unuuno.
12 Jaasumiro Moocaani Gaija diiboco satyuuhi
sɨcaihɨgovɨ miyamɨnaa achahauhɨgovɨ.
13 Jaabo Jesu tahɨgo icauhi sanɨhɨba, siino
fahuseecɨ icano fucuva asimɨfeeneri. Jaaboco
Satanas nɨsuuhi. Jaanobuunatɨ Moocaani
toomonɨnaa asaaumoro diiboco jeecɨvehicauhi.

Jesu Idudɨcamaajeque Tɨconɨhi.
(Mt 4.12-22; Lc 4.14-15; 5.1-11)

14 Jaanobuunatɨ Juaco cɨvojafaño ificuunotɨro
Jesu Galileavɨ fuuhi jɨɨbogooboro taajasu jɨɨbogoco
Moocaani aivojɨ iijɨco.
15 Jaabo jillɨ neehicauhi: Tusumi mihicacuuhi,
jino Moocaani aivojɨ fiitɨvucuuhi. Jaaneguiiha
amɨɨhai imitɨco mejeevesucu. Jaamoro
mimiyaavogo jino imino mataajajino jɨɨbogoco,
nooboro.

16 Jaabo Galilea muuaijɨnidɨ ɨgooboro ufuuhɨgo atyɨmeubo Simon, inahabo Andre icamɨsi fiicɨmɨnaatɨsi iicaumaño muuaifaño isinɨcuuhuri sinɨhicaumɨsico.
17 Jaamɨsico Jesu nuuhi: Tadyojɨcutɨ masaa, amɨɨsico miyamɨnaa fiicɨmɨnaatɨsitɨ eetavequi, nooboro.
18 Jaanegui tusumiro isinɨcuuhunoco ejeevesumɨsiro diibo dojɨcutɨ fuumɨsi.
19 Jaadɨ toonotɨ janaanɨcɨvɨ afatyuubo Jacoobo, bu inahabo Jua icamɨsi Sevedeo achimɨsico tollɨro imeenegafaño isinɨcuuhuco amaahunɨumɨsico atyɨmeteuhi.
20 Jaamɨsico bu tollɨro coovaubo. Jaanegui caanico idudɨcamaajemɨnaama imeenegafaño ejeevesuumɨsiro Jesuma fuuhi.

Saafi Iimitɨno Ɨjɨma Iicaubo.
(Lc 4.31-37)

21 Jaadɨ Capernau cuumivɨ ɨɨfutuudɨ, judiomɨ jaguisɨsumi Jesu sinagogajafaño ufuuboro jɨɨbeguehicauhi.
22 Jaaneri miyamɨnaa sihidɨ eetyehicauhi diibo jɨɨbegueri diitoco aivojɨɨbo iicanɨcɨbadɨ ɨjɨɨbeguehicauneri, caatɨnɨmɨnaa ɨjɨɨbogonɨcɨbadɨ iicatɨneri.
23 Jaanaaca tooja sinagogajafaño iimitɨno ɨjɨma iicaubo icauhi. Jaabo gaihivuuhi:
24 Ɨɨjoho Moocaani seemene idiimiibo, uujoho ɨco gaajahi. ¿Jaabo jinejeque diimeguehi ɨɨjoho mɨɨhaima Jesu Nazareoobo idiicaabo? ¿Naa mɨɨhaico finɨsuqui asaabo? nooboro.
25 Jaanegui Jesu diibo iimitɨno ɨjɨco ɨhɨɨbauboro nuuhi: Llɨɨvɨ diica. Jaaboro diibotɨ diino, nooboro.

26 Jaanegui ihɨjɨ diiboco baavɨ agañɨɨboro ifiico
vɨvɨ vɨvɨ iminiiyuuboro sefano agaihivuuboro dii-
botɨ iinuuhi.
27 Jaaneri famooro miyamɨnaa sihidɨ eetyeuhi.
Jaamoro dillucasihicauhi: ¿Jineje jino bohono
jɨɨbogo? Jaanɨ iijɨ aivo sefahi aivo ɨjɨmɨ iicaru-
moco atajɨɨbanoco: Jii, noomo, noomoro noocasi-
hicauhi.
28 Jaanoco Jesutɨ ɨjɨɨbocasiuno paryɨ Galilea
jiinɨjeri goovano gaajacafutuuhi.

Jesu Buheesuhi Simon Pedro Baaboco.
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

29 Jaadɨ sinagogajatɨ iinuudɨ Jesu fuuhi Jacoobo,
Jua icamɨsima Simon, bu inahabo Andre icamɨsi
iijafaño.
30 Jaanaa Simon baabo sinafeteri sihidɨ guihu-
vauhi. Jaanoco Jesuco jɨɨbuguumo diigo iguihu-
vaunoco.
31 Jaanegui Jesu diigojaa ufuuboro ihusetɨ
diigoco agaayɨcɨuboro gañiiyɨcɨuhi. Jaasumiro
diigoco iguihuva bucuuhi. Jaadɨ diitoco
jeecɨvehicaugo.

Jesu Ajashutɨmo Iguihuvamoco Buheesuuhi.
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

32 Jaadɨ iijɨcuuvɨ nɨhɨba jabaavucuunaaca
sɨvahicaumo diibojaa paryɨ iguihuvamoco, bu
emeimɨvatomejeque icano.
33 Jaanaa paryɨ miyamɨnaa asaauneri guhugavɨ
gahafuuhi.
34 Jaamoco Jesu buheesuhicauhi siomoneri, bu
siomoneri icano iguihuvaumehejeque. Jaabadɨro
bu emeimɨvatomoco imeimɨco buhɨ gañɨɨhicaubo.

Jaamo imeimɨ iimaajirumo iimaahicautɨhi diiboco agaajahicaumaño.

Jesu Galileavɨ Jɨɨbeguehi.
(Lc 4.42-44)

35 Cuujetavɨro Jesu agañiivuuboro fuuhi tuucuumitɨ sɨcaihɨgovɨ Moocaanima ihiimaaqui.
36 Jaaboco Simon, inahabonɨmɨnaa icano guiinutuuhi.
37 Jaamo diiboco aatyɨmeudɨ nuuhi: Famooro miyamɨnaa ɨco guiineri icahi, noomoro.
38 Jaanegui Jesu iimusuuhi: Masɨɨgo siicuumijaago ifiitɨcuumijaago tahɨ tollɨro jɨɨbeguequi taajasubogoco. Toonegui uujoho saauhi, nooboro.
39 Jaadɨ Jesu paryɨ Galilea jiinɨjeri sinagogajafaño jɨɨbogooboro feehicauhi ɨjɨmɨco gavaracuuboro.

Jesu Foojohoma Iicaaboco Buheesuhi.
(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

40 Jaanaa foojohoma iicaubo Jesujaa saauhi. Jaaboro iguiino ememuɨɨvuuboro nuuhi: Idiimogohachi uco buheesu, nooboro.
41 Jaanegui Jesu diiboco ɨɨdaasuguuboro ihuseri dudɨɨcɨuhi: Imeguehi, buheetecu, nooboro.
42 Jaasumiro diiboco ifoojoho ubuuneri buheetecuubo.
43 Jaadɨ Jesu diiboco afaguuboro galluuhi jillɨ nooboro:
44 Mɨɨhaiñoobaco dɨɨbeguedino. Jillɨ ofooboro sacerdoteque dɨhɨfusuto. Bu jaaboro ɨco iimibachuno jeecɨvoco asimɨco ficuuto Moise atajɨɨbaubadɨ toono jɨɨbogobadɨ iicanoco. Jaanoco

miyamɨnaa aatyɨmemere igaajaqui ɨɨjoho ubuheecunoco, nooboro.
45 Jaarunaa ufuuboro sihidɨ miyamɨnaaco jɨɨbogooboro feehicauhi diiboco Jesu ubuheesu-
unoco. Jaamañо Jesu foovono cuuminofañodɨ
ɨgucutɨɨbo, jillɨ buhɨgueejere miyamɨnaa
achahahɨguejere iicaaboro feehicauhi. Jaarunaa
fahɨgovatɨ saahicaumo diiboco emeecɨvamo.

2

Jesu Buheesuhi Idɨɨno Isifañɨɨboco.
(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

1 Toonobuunatɨ siino Jesu Capernau cuumivɨ
fuuhi goovajɨsutɨnotɨ. Jaanoco guubuumo iijafañо
iicaunoco.
2 Jaanegui miyamɨnaa diibojaago ufuumo gaha-
fuuhi guhugamaryo gatyuucɨ. Jaamoco iimaaco
jɨɨbeguehicaubo.
3 Jaanaa igueenemejedɨmo diibojaa sɨvauhi
ihiibɨmoro idɨɨno isifañɨɨboco.
4 Jaarumo miyamɨnaa agahafɨcɨnɨuneri Jesuvɨ
ɨɨfutuutɨmo. Jaanegui caamotɨ tooja niibahu-
cuco afaayɨcɨumoro Jesujaago diiboco nitusuumo
icɨgaiijema.
5 Jaanoco diito Jesuco imiyaavuguunoco agaa-
jacɨɨboro Jesu nuuhi iguihuvaaboco: Guihi, di-
himitɨ ɨco imibachucafutucuuhi, nooboro.
6 Jaarunaa saatoho caatɨnɨmɨnaa onoomo
ɨgɨcɨnɨmañotɨ ijeebɨɨfañodɨ esamaaiuhi:
7 ¿Collɨhi jaanɨ jillɨ imitɨcani iimaahi? ¿Mɨɨjoho
nacu imitɨco buusujirahi? Ɨdɨɨboro naha
Moocaani, noomoro.

8-9 Jaanoco Jesu agaajacɨuboro nuuhi: ¿Collɨhi
tollɨ amɨɨhai jeebɨɨfañodɨ mehesamaaihi? Tɨhɨcani
jana iguihuvaaboco: Dihimitɨ imibachucafutu-
cuuhi, onoono; gañɨivoobo dicɨgaiijema fuucu,
onoono.
10 Jaamo magaajahi jiijehallɨ uujoho
Miyamɨnaafibadɨ Ifiivuubo imitɨ imibachu
mityama iicanoco, nooboro,
11 idɨɨno isifañɨɨuboco nuubo: Ɨco neehi: Gañɨivo,
jaaboro dicɨgaiijeque dɨɨcɨɨbo fuucu diijajaago,
nooboro.
12 Jaasumiro diibo agañɨivuuboro icɨgaiijeque
ɨɨcɨuboro fuucuuhi ɨɨfɨnɨcɨmofeenedɨ. Jaaneri
paryɨ miyamɨnaa sihidɨ eetyeuhi. Jaamoro
Moocaanico imehicaumo: Mahatyɨmetatɨhi aivo
jillɨ iicanoco, noomoro.

Jesu Coovahi Levico.
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

13 Jaanobuunatɨ siino Jesu fuuhi muuaijɨnivɨ.
Jaabojaa sihidɨ miyamɨnaa saahicauhi. Jaamoco
jɨɨbeguehicaubo.
14 Jaamañotɨ janaanɨcɨ afatyuhɨgo atyɨmeubo
Levico Alfeo achi impuestoco ajaadusuhicajafaño
gɨcɨnɨuboco. Jaaboco: Uuma difoo, nuubo.
Jaanegui Levi agañɨivooboro diiboma fuuhi.
15 Jaanobuunatɨ Jesu Levi iijafaño
ijɨɨbogomɨnaama amachuubo gɨcɨnɨunaaca sihidɨ
impuesto jaadusumɨnaa, bu iimitɨfimo icano
gaseuhi. Jaamo sano diiboma machuhicauhi.
Diibo dojɨcutɨ sihidɨ ufuumo icano.
16 Jaanaa fariseo caatɨnɨmɨnaa iicamo
Jesuma diito amachunoco aatyɨmeumoro
ijɨɨbogomɨnaaco nuuhi: ¿Mɨllɨ jaabo amɨɨhai

jɨibogomɨnaafi, impuesto jaadusumɨnaama, bu saatoho iimitɨmɨnaama icano acasɨivooboro machuhi, aduhi icano? noomoro.

17 Jaanoco Jesu uguubuuboro diitoco nuuhi: Ubuheefiimo taabumɨnaafico imogotatɨhi. Jaanotɨ iguihuvamo taabumɨnaafico imeguefihi. Jaabadɨro uujoho: Imino icahi, onoomoco cuuhuvaqui saahinɨtɨhi. Iimifiitɨmeguiiha saahi iimitɨ ifiico ijeevesuqui, nooboro.

Jesuco Dilluumo Machutɨmo Aigafinohallɨvɨ. (Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

18 Jaanaaca Jua jɨibogomɨnaa, bu fariseomɨ jɨibogomɨnaa icamo machutɨmo aigahicauhi. Jaanaa saatoho asaaumoro Jesuco dilluvauhi: ¿Naa, collɨhi jana fariseomɨ, Jua icamo jɨibogomɨnaa aaiganaa dita aigatɨhi? noomoro.

19 Jaanegui Jesu oovɨcɨuboro iimusuhi: ¿Nacu gaigooco ataabavaaboro ijɨibaimojaago ucuuhuvamo ɨdaasuri aigajirahi diitoma diibo iicanohachuta? Mɨiro diitoma diibo iicanohachuta aigajitɨrumo.

20 Jaanotɨ naha icajinehiica jari uco tajɨibogomɨnaatɨ udumɨtɨicɨno. Jaadɨ jari ɨdaasuno iicaneri aigajimo.

21 ¿Mɨiro mɨijoho eedeechehuco bobaryuri maahunɨtatɨhi? Jaanotɨ imaahunɨruva bobaryu tochehuco gallicujirahi. Jaaneri tohojɨ janaanɨcɨro guiraatejirahi.

22 Jaabadɨro bu, ¿mɨijoho bohaivofaihuco eedee-jutafaño ficutatɨhi? Jaanotɨ ificuruva tofaihu tu-

jutaco ejerucarunoro fatyejirahi. Jaanegui bofai-huco bujutafaño mificutahi, nooboro.*

Ijɨɨbogomɨnaa Trigo Noovataco Łcɨhi Jaguisɨfucusumi.
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

23 Jaanaa judiomɨ jaguisɨsumi Jesu basutafañodɨ ɨgooboro feehicauhi. Jaanaa ijɨɨbogomɨnaa toono basuta noovataco ɨcɨmoro feehicauhi.
24 Jaanegui fariseomɨ diiboco nuuhi: Meecɨ ¿collɨhi dijɨɨbogomɨnaa ollɨ moonɨhi jaguisɨfucusumi momoonɨtatɨnoco? noomoro.
25-26 Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: ¿Jaana nacu magaajatɨhi amɨɨhai, johono David, bu diiboma iicaumo icano ucuujɨvaachuusumi diitoco ajeba aivusuneguiiha omoonɨunoco? Mɨɨro Moocaani iija tabernaculojafaño David ufuuboro Moocaani jeecɨvo maahunoco machuuhi mɨɨjoho amachutatɨrunoco, Aviata onoobo sacerdotemɨ aivojɨɨbo iicaujiibo icaunaaca. Jaaboro bu diiboma iicaumoco acɨubo saatohoro sacerdotemɨ amachufirunoco, nooboro.
27 Jaadɨ bu siino Jesu nuuhi: Mɨɨro jaguisɨfucu miyamɨnaadi eetavocafutuuhi. Jaanotɨ miyamɨnaa jaguisɨfucudi eetavocafutuutɨhi.
28 Jaamaño uujoho Miyamɨnaafibadɨ Ifiivuubo jaguisɨfucu aivojɨɨbo, nooboro.

3

Saafi Ihuse Ifiigatyuubo.
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

---

* **2:22** Jillɨ Jesu nuuhi eedeejɨɨbogoco mejeevesumoro bohono jɨɨbogocoro meheetavequi.

1 Jaadɨ siino Jesu sinagogajafaño fuuhi jahɨ
icaubo saafi ihuse ifiigatyuubo.
2 Jaaboco ɨɨfɨnɨcɨmoro feehicaumo: ¿Naa jeedɨ
jaguisɨsumi buheesujiibo? noomoro ɨɨfurumo di-
ibohallɨvɨ ijɨɨbeguequi.
3 Jaanoma iicaubo Jesu ihuse ifiigatyuuboco nu-
uhi: ¡Gañiivo! ¡Jaaboro feenevɨ dulleeve! nooboro.

4 Jaadɨ diitoco Jesu dilluuhi: ¿Jinejeque
jaguisɨsumi moonɨsunɨcɨmo iiminoco,
nacu iimitɨnoco? ¿Magaicaaunoco, nacu
mubuheesunoco? nooboro. Jaarunaa diito
iimusuutɨhi.
5 Jaanegui diito jeebɨino cuhuferi
ɨɨdaasuvuuboro, sɨfiirano ihuufococo
emeecɨuboro ihuse ifiigatyuuboco nuubo:
¡Dihuseque fallirihicaru! nooboro. Jaanegui diibo
fallirihicaruhi. Jaasumiro diibo use dojɨcuvɨro
imituuhi.
6 Jaasumiro toonotɨ ifariseomɨ ufuumoro Hero-
dianomɨma fitacucasiuhi Jesuco igaicaauqui.

Muuaijɨnivɨ Miyamɨnaa Iicauno.

7-8 Jaanaa Jesu ijɨibogomɨnaama muuaijɨnivɨ
fuuhi. Jaamoco sihidɨ miyamɨnaa bucasiuhi
Galileaoto, Judeaoto, Jerusaleoto, Idumeaoto,
bu Jorda oonegueehioto, bu Tiro, Sidon icano
jɨninooto icamo diibo sihidɨ ejeevanoonoco
omoonɨhicaunoco uguubumoro.
9 Jaanegui ijɨibogomɨnaaco nuubo: Uco
miyamɨnaa ijene eñeñejeruujiruneguiiha
momeenegaco mihimibaicɨnɨ, nooboro.

10 Jaabo Jesu miyamɨnaaco ubuheesuhi-
caunegui sihidɨ iguihuvanoma iicadɨmo diiboco
idudɨɨcɨqui ijene ñeñejeruhicauhi.
11 Jaabadɨro bu ɨjɨmɨ diiboco aatyɨmemere diibo
ɨmega baavɨ aquetehicauhi. Jaamoro gaihivehi-
caumo: Ɨɨjoho Moocaani Achi, noomoro.
12 Jaarumoco faguehicaubo: Uco satohoco mag-
aajasudino, nooboro.

Jesu Ɨcɨhi Minɨsumɨnaatɨ Fahuseecɨ Motɨhaitɨ Miimɨsiicɨ Ɨdɨɨno.
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

13 Jaanobuunatɨ Jesu ifabaɨvɨ fuuhi. Jahɨgo
iimuguudɨmoco coovaubo. Jaanegui diibojaa
saaumo.
14 Jaamoco fahuseecɨ motɨhaitɨ miimɨsiicɨ
ɨdɨɨmoco ɨcɨubo diiboma iicaqui, bu diitoco
igalluuqui jɨɨbogoco ijɨɨbeguequi icano.
15 Jaamoco iijɨco acɨubo ɨjɨmɨco igañɨɨhicaqui.*
16 Jaamo jinoodɨmou fahuseecɨ motɨhaitɨ
miimɨsiicɨ ɨdɨɨmo iicaumo; Simon icaruuboco
Pedrotɨ omomonɨubo.
17 Jacoobo Zebedeo achi, bu Jua Jacoobo nahabo
icano. Jaamɨsico momonɨubo Boaneegemɨsitɨ, si-
siseememɨsi eneejirunoco.
18 Andre, Felipe, Bartolome, Mateo, Tomas, bu
Alfeo achi Jacoobo, Tadeo, Simon cananista, bu
19 Juda Iscariote diiboco aacɨujiibo igaicaauqui
icamoma saaubo jaahe.

Blasfemia.
(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

---

* **3:15** Sahaamefaño janaanɨcɨ jillɨ ficuumo: bu iguihuvamoco ibusuuhicaqui, onoonoco.

20 Jaanaa siino sihidɨ miyamɨnaa diibojaa
igaivehicauhi. Jaaneri Jesu ijɨɨbogomɨnaama
ajashuno jinejebaco machuhicacutɨhi.
21 Jaanoco Jesu yoto uguubuumoro saauhi di-
iboco ɨɨcɨvamo, jillɨ jeegavoobo eneehicaunegui-
iha.
22 Jaabadɨro bu caatɨnɨmɨnaa Jerusaletɨ
asaaumo neehicauhi: Beelzebuma icaabo ɨjɨmɨ
aivojɨɨboma. Jaamaño diibo mitya iijɨri ɨjɨmɨco
buhɨ gavaracuhicaabo, noomoro.
23 Jaanegui Jesu diitoco ocoovauboro siinovɨ
oovɨcɨɨboro neehicauhi: ¿Mɨllɨ jaabo Satanas bu
ifiicoro buhɨ gañɨɨjirahi?
24 Mɨɨro saafi aivojɨfaño minoocɨ udugaavonoro
sanomɨro imoonɨcasiruva sanomɨro
finɨsucasijirahi. Jaamaño tohaivojɨ gueenene
icajitɨrahi.
25 Jaabadɨro bu sajaotoro sanomɨro
imoonɨcasiruva gueenene icajitɨrumo.
26 Jaabadɨro Satanas iinoro ifiimaryo
imoonɨcasiruva, ¿mɨllɨ bu gueenene icajiruubo?
Iinoro ifiico finɨsujiruubo.
27 Jaabadɨro ¿mɨɨjoho esefaabo iijafaño
ofoomoro inehejeque ɨcɨjitɨrahi abajaaboco
sisɨtɨmoro? Jarihiicanaa abajaaboco isisɨdɨ
ɨcɨjirumo.
28 Miyanotɨro jino amɨɨhaico neehi:
Miyamɨnaaco paryɨɨcɨno imitɨno ihiimaaruno
buusucafeteji.
29 Jaanotɨ Moocaani Gaijatɨ imitɨno ihiimaaboco
toono aivo buusuracujitɨhi ufucuro. Jillɨ to-
himitɨnoma iicacujiibo, nooboro.

30 Jillɨ diitoco nuubo, diiboco ɨjɨma icaabo, eneehicaunoma iicaubo.

Jesu Nahabomɨ, Seejɨ Icamo.
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

31 Jaanobuunatɨ Jesujaa seejɨ, inahabomɨ icamo asaaumoro jahisitɨro diiboco cuuhuvasuuhi.
32 Jaanegui Jesuhallɨdɨ emecucɨnɨumo diiboco nuuhi: Diiseejɨ, dinahabomɨ icamo ɨco jahisitɨ cuuhuvahi, noomoro.
33 Jaanegui Jesu nuuhi: ¿Mɨɨjoho gaharubi? ¿Mɨɨjoho tañahabomɨ? nooboro
34 ihallɨdɨ emecucɨnɨumoco emeecɨuboro diitoco nuuhi: Jino tacojɨri iicamo gaharubimɨ, tañahabomɨ icano.
35 Jarihiicanaha jino Moocaani iijɨco omoonɨmo tañahabomɨ, gaharubimɨ, tañagomɨ icano iicajimo, nooboro.

4

Basumɨnaafivɨ Ohoovɨcɨno.
(Mt 13.1-23; Lc 8.4-15)

1 Jaadɨ siino Jesu miyamɨnaaco jɨɨbeguehicauhi muuaijɨnivɨ. Jaabojaago sihidɨ miyamɨnaa igaivuuhi. Jaanoma iicaubo meenegafaño ɨjɨcafutuuboro diitotɨ tehesijɨsuno ufuuboro casɨɨvutuuhi. Jaanotɨ diito ijɨnivɨ jiinɨgaibaahohallɨvɨro icauhi.
2 Jaaboro diitoco sihidɨ siinovɨ oovɨcɨɨboro jɨɨbeguehicauhi
3 jillɨ nooboro: Jinoco muguubu: Basumɨnaafi fuuhi abasutuubo.
4 Jaabo abasuuno samañoono jɨɨhaifaño acutuuhi. Jaanoco joomɨ asaaumoro machujeuhi.

5 Jaanotɨ samañoono acutuuhi guiisihallɨvɨ
miyaadɨ jiinɨ achahaumañovɨ. Jaanoro goovano
iinucuuno ijiinɨje miyaadɨ efeemeutɨmaño.
6 Jaaruno nɨhɨba aachɨcɨuneri aryɨvucuuno, chu-
umucuuno icano abacocoovautɨmaño.
7 Jaanotɨ samañoogahaije aifuuhi
jarɨɨmɨhoonofeenevɨ. Jaano toono ihallɨvɨ
ujusiuno toono ihiinuurunoco macanɨsuuhi.
Jaamaño noovautɨno.
8 Jaanotɨ samañoono acutuuhi imino jiinɨjevɨ.
Jaano ihiinuunoro jusicuuno. Jaanoro imino
noovacuuno saheeje treintadɨgaiva noovacuuhi,
bu saheeje sesentadɨgaiva noovacuuhi, bu sa-
heeje ciendɨgaiva noovacuuhi icano.

9 Jaaboro neehicaubo dinohojɨma idiicaabo
jinoco guubu, nooboro.
10 Jaanobuunatɨ iinoro iicacuudɨ
ijɨibogomɨnaama iicaumo diiboco dilluuhi: ¿Mɨllɨ
toono eneejiruno? noomoro.

11 Jaanegui nuubo: Amɨihaico naha
uujoho imino gaajasuhicahi Moocaani aivojɨ
agaajaratɨnoco. Jaanotɨ buhɨ iicamoco jillɨ siinovɨ
oovɨcɨiboro neehicahi.
12 Jaamo emeecɨrumo atyɨmetɨmo iicaqui, bu
guubucurumo guubutɨmo iicaqui. Mɨiro uguubu-
moro iimitɨco jeevesujirumo. Jaamoco bu iimitɨ
buusucafetejirahi, nooboro.

13 Jaadɨ bu ijɨibogomɨnaaco nuubo: ¿Nacu
amɨihai magaajatɨhi jino jillɨ ohoovɨcɨnoco? ¿Jaana
mɨllɨ magaajaji paryɨ toonoco?
14 Mɨiro basumɨnaafi, oono Moocaani iijɨco
ɨjɨibogoobo abasuubo.

15 Mɨɨro jino jɨɨhaifaño aacotono onoono;
mɨɨro saatoho jeebɨɨfa abasucuurunoco
ɨjɨɨbugucuurunoco Satanas asaaboro ijeebɨɨfañotɨ
dumɨtɨɨcɨcuuhi.
16 Jaabadɨro bu oono guiisihallɨvɨ abasuuno
onoono; mɨɨro saatoho uguubusumiro imo imo
gaayɨcɨfimo.
17 Jaaruno imino abacocoovatɨmaño gueenene
icatatɨno nɨsuhifiivɨ agasesumi uhuuchuvomoro
toonoco jeevesufimo.
18 Jaanotɨ sano jarɨɨmɨhoonofeenevɨ aacutuuno
tobogoco gaayɨcɨcuurumo
19 jiije busumije jaagovɨro ijeebɨɨno nɨjɨ nɨjɨ iica-
mañoo, bu iimitɨnocoro iimogomañoo icano sanooro
toono diito jeebɨɨfañoo agahafonoguiinodɨ toono
miyaajɨ iicarujɨco fiivusutɨmo. Jaamañoo noova-
sutɨmo.
20 Jaanotɨ jino imino jiinɨjevɨ abasuuno
onoono; oono miyanotɨro agaayɨcɨmoro imino
omoonɨmofañoo fiivono jaanoro noovacuuno
saatohofañoo treintadɨno, saatohofañoo
sesentadɨno, bu saatohofañoo ciendɨno icano.

Cɨɨjɨgaimecuvɨ Ohoovɨcɨno; Toovono Icaruno Buhugaaveji.
(Lc 8.16-18)

21 Jaadɨ bu nuubo: Cɨɨjɨgaimecuco
mɨnɨfutusumoro baavɨ guirihilluguiino, bu
cɨgaiijeguiino icano mificutatɨhi. ¿Ɨvɨnaaca
mɨnɨfutusumoro caamovɨ mificutahi foovono
ihɨfuvusuqui, etɨ?
22 Jaabadɨ mɨɨro chahano afatanɨcɨnɨno
atyɨmeratɨno iicajino. Bu tollɨro chahano
agaajaratɨno gaajacafototɨno iicajino.

23 Jaanegui jinooco amɨɨhai nohojɨma mihi-
caamo muguubu, nooboro.

24 Jaadɨ bu diitoco neehicaubo: Imino mag-
aaja jino muguubunoco. Mɨɨro oono amɨɨhai
mohoovɨcɨhicaneriro ufucu amɨɨhaico Moocaani
oovɨcɨji. Jaaboro oono uguubumoco janaanɨcɨ
acɨjiibo.
25 Tollɨro bu iicanoma iicaaboco siino
janaanɨcɨvɨ acɨjiibo. Jaanotɨ chahanoma iicaaboco
mɨɨdɨno iicarunoco dumɨtɨɨcɨjiibo, nooboro.

Basutagai Ujusinovɨ Ohoovɨcɨno.

26 Jaadɨ bu tollɨro neehicaubo: Jiibadɨ Moocaani
aivojɨ jeevahi; miyamɨnaafi jiinɨjefaño siino
toogaico abasuuboro cɨgatoobo,
27 bu seseevedɨ agañiivooboro icaabo
cuujehachuta, fucuhachuta icano sifucu, sifucu
icano fatyehi. Jaanaa toogai mɨllɨ acho ihiinogairo
jusihi diibo gaajacɨtɨnaaca.
28 Jiinɨje toohoco fiivusuhi itɨconɨ ifahooco. Jaadɨ
ideecanoco. Bu jaadɨ ifagaiño ifallahifaño gaha-
fonɨcɨhi.
29 Jaano ifagaiño ujusicuudɨ ɨcɨnɨcɨcuumo ni-
isugari ihɨcɨfucu agasecusumi.

Mostaza Tooɨvɨ Ohoovɨcɨno.
(Mt 13.31-32, 34; Lc 13.18-19)

30 Jaadɨ bu neehicaubo: ¿Jinejebadɨ Moocaani
aivojɨ jeevahi? ¿Jinejevɨ fɨne mohoovɨcɨji?
31 Fɨne mostaza noovata tooɨco jiinɨjefaño maba-
sunɨcɨyɨbadɨ jeevano. Mɨɨro tooyɨ aivo jiinɨjehallɨri
iicano noovata ajashuyɨgaiyɨ.

32 Jaaruho abasucafutucuudɨ jusifihi guiraaho
tyɨgaba. Jaahoro coohafeene lliicuvafihi. Jaaho
aafeneguiino joomɨ iicuvajirahi.
33 Jillɨ nooboro Jesu jɨɨbeguehicauhi miyabogoco
siinovɨ oovɨcɨɨboro diito agaajajidɨnoro.
34 Tɨcovono nootɨɨbo, jillɨ siinovɨ oovɨcɨɨboro nee-
hicaubo. Jaanotɨ naha ijɨɨbogomɨnaaco ijeevadɨ
paryɨ imino jɨɨbeguehicaubo.
35 Jaanaa mihiijɨcuudɨ ijɨɨbogomɨnaaco nuubo:
Masɨɨ onago muuaivɨ mafatyequi, nooboro.✡
36 Jaadɨ imiyamɨnaaco agalluudɨ Jesumaryo fu-
umo meenegari. Jaamoma bu sagaaje diito
dojɨcutɨ fuuhi.
37 Jaanaa sefano guibuhuba diitoco feene
muuaivɨ ɨcɨuhi. Jaano sihidɨ tyuucai iicauneri
diito meenegafaño nɨfaihu gahafehicauhi.
38 Jaanaa Jesu dojɨcuogavɨ iinigaɨ jeebutahaallɨvɨ
cɨgahicauhi. Jaaboco aaicusuumoro
nuuhi: Mojɨɨbogomɨnaafi, ¿naa diimeguehi
miguijeveneque? noomoro.
39 Jaanegui Jesu aaicuuboro guibuhubaco
ɨbauhi. Jaadɨ bu muuaico nuubo: ¡Llɨɨvɨcu
toonovɨro sɨɨcuto! nuubo. Jaanegui iguibuhuba
llɨɨvɨcuuhi. Jaanoro paryɨ imino sɨɨcutucuuno.
40 Jaadɨ ijɨɨbogomɨnaaco nuubo: ¿Collɨhi sihidɨ
mihiguetehi? ¿Nacu Moocaanico mimiyaavo-
gotɨhi? nooboro.
41 Jaaneri sihidɨ diito igutuumoro noocasihi-
cauhi: ¿Mɨɨjoho fɨne jaanɨ jino guibuhubamaryo,
muuaimaryo icano diiboco: Jii, onoono?
noomoro.

✡ **4:35** Mt 8.23-27; Lc 8.22-25

5

Gadarenomɨoobo.
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

1 Jaadɨ fuumo onagoo muuaivɨ Gadarenomɨ
jiinɨjejaago.
2 Jaabo Jesu imeenegafañotɨ iinuubaacaro
cɨɨhojɨnojaa iicahicauhɨgotɨ emeimɨvatuubo
diibojaa saauhi.
3 Jaabo cɨɨhojɨno iicahɨgo iicaaboro feehicauhi.
Jaaboco mɨɨhaiñooba jɨgaiñehineri duujenɨcutɨhi.
4 Fiiva foova ihuseneque, itɨhaiñoco
icano jɨgaiñehineri sisɨcuurumo. Jaarunoco
ihusenehonoco dubaicɨubo, bu itɨhaiñonoco
ɨdɨdaheje moonɨubo icano. Jaaboco mɨɨhaiñooba
guiinonɨcutɨhi.
5 Jaabo cuujehachuta, fucuhachuta icano ifa-
gajɨneri cɨɨhojɨnohallɨdɨ coovadiicɨnɨɨboro feehi-
cauhi. Jaabo inoro ihallɨco guiisibaneri tujaacu-
uboro feehicauhi.
6 Jaabo Jesuco tehesinotɨro aatyɨmeuboro diibo-
jaago ijinafatyuuboro iguiino memuɨɨvutuuhi.
7 Jaaboro sefano nuuhi: ¿Jinejeque diimeguehi
ɨɨjoho Jesu caamovohɨgo iicaabo Moocaani
Achi? Moocaanifañodɨ ɨco neehi: Ɨdaasuno uco
moonɨdino, nooboro.
8 Jillɨ nuubo ɨmegavɨro Jesu diiboco: Diinucu
idiimitɨno ɨjɨ, eneehicauneguiiha.
9 Jaanegui Jesu diiboco dilluuhi: ¿Jineje di-
momo? nuubo.
Jaanegui iimusuubo: Cuumi tamomo migu-
iraaneguiiha, nooboro.
10 Jaaboro Jesuco jenaauhicauhi: Mɨɨhaico jiicu-
umitɨ buhɨ galluudino, nooboro.

11 Jaanaa ifagajɨ fiitɨno sihidɨ faafaimɨ
amachumo icauhi.
12 Jaanegui paryɨ famooro ihɨjɨmɨ Jesuco nuuhi:
Mɨɨhaico jaatyo faafaimɨjaa gallu diitofaño mefee-
qui, noomoro.
13 Jaanegui Jesu nuuhi: Jii, tahɨ mofoo,
nooboro. Jaanegui tohɨdicu ɨjɨmɨ diibo
Gadarenomɨnaafitɨ ihiinoomoro ifaafaimɨfaño
fuuhi dos mildɨmofaño. Jaamo ifagajɨtɨ
imuuaifaño aaifuumoro macanɨuhi.
14 Jaanotɨ diitoco eteemehicamo agaaumoro
ifaacuumifaño, bu buhɨgueeje iicajaajefaño
icano jɨɨbogomoro fuuhi. Jaanegui asaaumoro
meecɨvaumo jineje fɨne onoomaño.
15 Jaamo Jesujaa asaaumo atyɨmeuhi meimɨ
cuumima iicaubo gɨcɨnɨɨbo gaachehufaño
jɨɨcɨnɨɨboco, bu imino iicacuuboco icano. Jaaboco
aatyɨmeumoro sihidɨ iguiumo.
16 Jaamoco toonoco aatyɨmeumo jɨɨbuguuhi
ihɨjɨmɨma iicauboco omoonɨunoco, bu ifaafaimɨco
omoonɨunoco icano.
17 Jaanegui Jesuco ijiinɨjetɨ galluumo: Fuucu,
noomoro.
18 Jaanoma iicaubo Jesu meenegafaño ifeequi
jɨcafutuuboco ihɨjɨmɨma iicaubo neehicauhi: Ɨɨma
saahi, nooboro.
19 Jaarunaa Jesu diiboco nuuhi: Chahano
diijajaagoro fuucu. Jaaboro diyotoco dɨɨbogo
guiraano Aivojɨɨbo Moocaani ɨco ɨɨdaasugooboro
ubuheesunoco, nooboro.
20 Jaanegui ufuuboro paryɨ Decapoli cuumineri
jɨɨbogooboro feehicauhi Jesu diiboco ubuheesu-
unoco. Jaaneri paryɨ miyamɨnaa jabafiitehicauhi.

21 Jaadɨ siino Jesu meenegari onagoo muuaivɨ
fatyuuhi. Jahɨgo sihidɨ miyamɨnaa iicojɨvɨ igaivu-
uhi muuaijɨniri icaubo cojɨvɨ.✡
22 Jaanaa sinagogaja aivojɨ̈bo Jairo onoobo, dii-
bojaa saauhi. Jaabo Jesuco aatyɨmeuboro iguiino
ememuɨ̈vutuuboro nuuhi:
23 Aicɨgai aivo niinovacuuhi goova foobo di-
igoco dudɨ̈cɨto ubuheeteguere iicaqui, nooboro.
24 Jaanegui diiboma ufuuboco miyamɨnaa sihidɨ
ubucasiumo ijene ñeñejeruhicauhi.
25 Jaamofeenedɨ saafigo gaigo tɨ̈jeheri fahuseecɨ
motɨhaitɨ mificabacɨ ɨdɨ̈no iicaucuugo.
26 Jaago fiivaamo taabumɨnaa ataaburunofaño
buheetɨgofañovɨro feehicaugo. Paryɨ inɨhɨbamɨco
ajaaduhicauhɨgo finɨsucuugo.
27 Jaago Jesutɨ ɨjɨ̈bocasinoco uguubuugoro
miyamɨnaafeenedɨ asaaugoro ibujɨnaagotɨ
igaachehuco dudɨ̈cɨvauhi.
28 Jillɨ igaachehuco ududɨ̈cɨneriro buheeji,
noogoro esamaaihicaumaño.
29 Jaasumiro itɨ̈joho diigoco fiigatyuuhi. Jaanotɨ
gaajacɨugo ubuheetecuunoco.
30 Jaasumiro Jesu gaajacɨuhi ififañotɨ imitya mi-
hiinobadɨ iicaunoco.
Jaanegui imiyamɨnaajaagovɨ ɨ̈meveuboro di-
itoco nuuhi: ¿Mɨ̈joho tagaachehuco dudɨ̈cɨhi?
nooboro.
31 Jaarunaa ijɨ̈bogomɨnaa diiboco nuuhi:
Miyamɨnaa oono ɨco ɨjɨmatajerunoco daatyɨmehi.
Jaanegui ¿mɨllɨ: ¿Mɨ̈joho uco dudɨ̈cɨhi? neehi?
noomoro.

✡ **5:21** Mt 9.18-26; Lc 8.40-56

32 Jaarunaa Jesu fahɨgovaco ɨɨfɨnɨcɨhicauhi
ihatyɨmequi: ¿Mɨɨjoho fɨne dudɨɨcɨhi? onoomañoo.
33 Jaanegui diigo sihidɨ vɨvɨ vɨvɨ iigutuugoro
ubuheeteunoco agaajacɨugoro diibojaa saauhi.
Jaagoro iguiino ememuɨɨvuugoro paryɨ imino
jɨɨbuguugo.

34 Jaanegui diigoco nuubo: Ñɨba ɨco
dimiyaavogo buheesuhi. Jaaneguiiha sajeebɨɨ
fuucu, diguihuvatɨ buheetecuuhi, nooboro.

35 Jillɨ iimaaubaacaro sinagogaja aivojɨɨbo ii-
jatɨ saatoho jillɨ noomoro saauhi: Daicɨgai gui-
jevecuuhi. Fɨne Mojɨɨbogomɨnaafico acasivusuno,
noomoro.
36 Jaanoco Jesu uguubuuboro isinagogaja
aivojɨɨboco nuuhi: Diguetejirahana, jillɨ
miyaavogo, nooboro fuubo.

37 Jaaboro mɨɨhaiñooba diiboma ufuunoco
imuguutɨɨbo ɨdɨɨmomaryo Pedro, Jacoobo, Jua
Jacoobo nahabo icamomaryo fuubo.
38 Jaamo isinagogaja aivojɨɨbo iijavɨ ɨɨfutuuhɨ
atyɨmeuhi gañuhusuno omoonɨunoco, miyamɨnaa
ataacasiunoco, agaibacasiunoco icano.
39 Jaanegui Jesu ɨjɨcafutuuboro diitoco nuuhi:
¿Jinejeri guiraacani gañuhusuno mɨsɨramaaihi?
¿Collɨhi mataacasihi? Guijevetɨgo. Jillɨ cɨgago
bagocaja, nooboro.

40 Jaarunaa diiboco dejecuhicaumo. Jaanegui-
iha Jesu paryɨɨcɨno famoocoro jahisivɨ ihiinusu-
uboro caani, seejɨ iicamɨsicoro satyuubo, bu di-
iboma asaaumo iicamomaryo fuubo tobagocaja
iicauhɨgo.

41 Jaaboro diigoco ihuseti agaayici uboro hebreo
iiji ri nuuhi: Talita, cumi. nooboro. Jilli, bagocaja,
ico neehi: Gañiivo, eneejiruno.
42 Jaasumiro tobagocaja agañiivuugoro igucuuhi.
Jaago tusumi fahuseeci motihaiti mificabaci idiino
ficabava icacuuhi. Jaaneri miyaminaa sihidi
igutuuhi.
43 Jaamoco Jesu imino faguuhi: Miico
mijiibeguedino, nooboro. Jaaboro tajiibaubo:
Tobagocajaco mamachusu, nooboro.

6

Jesu Nazarevi Icahi.
(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

1 Jaadi Jesu toonoti ufuuboro ijiinijejaagovi siino
uumiubo. Jaaboma ijiibogominaa fuuhi.
2 Jaadi judiomi jaguisifucu iicacuudi ticovaubo
ijiibogoobo sinagogajafaño. Jaanoco sihidi
miyaminaa uguubumo sihidi ajabafiituumoro
neehicauhi: ¿Cuucati fine gaajaabo paryi
jinehejeque? ¿Milli fine diibo igaajaco gaayicuhi?
Mee jino agaajaratinehejeque mooniibo,
noomoro.
3 Miiro du jaani imohobujene
dudicamaajeminaafi Maria achi, Jacoobo, Jose,
Juda, Simon icamo nahabo, tolliro bu jino
inagomi miihaifeeneri icahi, noomoro diiboti
sifiiratehicaumo.
4 Jaaneguiiha Jesu diitoco nuuhi: Moocaani
iimaaminaafico fahigovaoto bocíguefihi. Jaanoti
ijiinijeoto, iyoto, iijaoto icano bocigotatihi,
nooboro.

5 Jaanoma iicaubo imityaco eetavuutɨibo,
mɨidɨmocoro iguihuvaumotɨ buheesuubo
ihuseque ihallɨ ificuuneri.
6 Jaamo imiyaavuguutɨneri sihidɨ eetyehicaubo.
Jaanobuunatɨ Jesu ifiitɨ cuumijeri feehicauhi
jɨibogooboro.
7 Jaadɨ coovaubo ijɨibogomɨnaaco fahuseecɨ
motɨhaitɨ miimɨsiicɨ ɨdɨimoco.✡ Jaaboro diitoco
galluubo miimɨsiicɨsaajeri. Jaaboro iimitɨno
ɨjɨmɨco buhɨ igavaracuqui mityaco aacɨuboro
8 diitoco nuubo: Jinejebaco masatyedino.
Jɨihaivɨ ɨdɨinocoro queseico masatyo. Jaanotɨ
lleegucubaco, duviricubaco, nɨhɨbamɨbaco icano
masatyedino amɨihai niivɨgai meehevɨ.
9 Bu saapaajequere tɨhaipaajeque mɨjɨcafoto, bu
michehucɨ mɨjɨcafetedino saachehumaryo mofoo.
10 Jaamo coojaavɨhacho mɨhɨfotojafañoro mi-
hica, siijafaño, bu siijafaño icatɨno. Jari tomañotɨ
mofoodɨ toojatɨ mihiino.
11 Jaanotɨ comañovɨ acho amɨihaico
agaayɨcɨtɨhachiijɨ, uguubutɨhachiijɨ icano toonotɨ
mihiinomoro amɨihai tɨhaipaajeguiino jiinɨco
toonovɨ matatacu jei diito iimitɨco ijɨibeguequi,
nooboro.
12 Jaanegui ufuumoro miyamɨnaaco
jɨibogomoro feehicauhi iimitɨco ijeevesuqui.
13 Bu tollɨro sihidɨ buhɨ gañɨihicaumo iimitɨno
ɨjɨmɨco, bu iguihuvamoco dɨirɨbari ejeesumoro
buheesuhicaumo icano.
14 Jaanaaca toojiinɨjeo aivojɨibo Herode* guubu-

✡ **6:7** Mt 12.5-15; Lc 9.1-6

* **6:14** (Mt 12.1-12; Lc 9.7-9) Herode Imityaabo onoobo Jesu ifiivuusumi iicaubo chuumucuuhi. Tusumi diibo seemene Herode Antipa onoobo icauhi.

uhi Jesuditi fahigovadi ijiibocasihunoco. Jaanoco saatoho neehicauhi: Diiboro Jua Nitimiinaafi siino ubuheeteebe. Jaamaño sihidi mityama icaabo, noomoro.

15 Jaanoti saatoho neehicauhi: Jaani Moocaani iimaaminaafi Elia, noomoro.

Jaanoti saatoho neehicauhi: Jaani siicije Moocaani iimaaminaa iicaubadi iicaabo, noomoro.

16 Jaanoco Herode uguubuuboro nuuhi: Diiboro Jua, uujoho iinigaico iquiticisuubo dojicuviro siino ubuheeteebe, nooboro.

17 Miiro Herodia noojiri Herode atajiibauneguiiha Juaco isisimoro civojaniumo. Herode inahabo Felipe taaba Herodiaco iciubo.

18 Jaanegui Jua Herodeque: Imitino dinahabo taabama idiicano, neehicauhi.

19 Jaanoma iicago Herodia Juaco ijiihegueguere gaicaausuhicaujirahi.

20 Jaarunaa Herode Jua jeebii iticovonoco, iiminoco icano gaajahicauhi. Jaanoti iigotooboro diiboco milli moonihicautihi. Diibo onoonoco gaajatiruubo jilli imino guubunicihicaubo.

21 Jaana Herodia diiboco agaicaausuujifucuvi ifutuuhi. Miiro Herode ifiivu ficabavi iifutufucu iicauneguiiha jiibaimoco eetavuuhi. Jaaboro imiyaminaaco cuuhuvaubo ihamocasiminaa aivojitoco, bu Galilea jiinije bocifimoco, bu tajiibaminaaco icano diitoma imachuqui.

22 Jaanaa Herodia aicigai ufuugoro diito imefeenevi gaaseteuhi. Jaanoco Herode, bu diiboma iicaumo icano imuguuhi. Jaaneguiiha ihaivojiibo Herode tobagocajaco nuuhi: Idiimogonoco uco dillu ico aciqui.

23 Miyanotɨro Moocaani momofeenedɨ ɨco
neehi: Paryɨ uco idillunoco ɨco acɨji, paryɨ
tabusumije icarunotɨfeenedɨ, nooboro.
24 Jaanegui ufuugoro seejɨco nuutugo: ¿Jinejeque
dilluji? noogoro.
Jaanegui seejɨ nuuhi: Jua Nitɨmɨnaafi nigaɨco
dillu, noogoro.
25 Jaanegui tobagocaja ihaivojɨɨbojaa
goovanogayɨ ufuugoro diiboco nuutuhi: Jisumiro
imeguehi butajefaño Jua Nitɨmɨnaafi nigaɨco uco
adaacɨnoco, noogoro.
26 Jaaneri Herode sihidɨ ɨdaasuvuhi. Jaarunaa
diigoco Moocaani momofeenedɨ unuucuneguiiha,
bu diiboma iicaumo uguubuucuneguiiha icano
diigoco unuunoco bañɨsugutɨɨbo.
27 Jaanegui Iherode tusumiro amo-
casimɨnaafico atajɨɨbauboro galluuhi Jua
Nitɨmɨnaafi nigaɨco isɨvaqui.
28 Jaanegui ihamocasimɨnaafi ufuuboro
cɨvojafaño icaubo nigaɨco iquitɨcɨuboro butajefa
sɨvaaubo. Jaayɨco tobagocajaco acɨubo, bu jaayɨco
diigo seejɨco acɨtuuhi icano.
29 Jaanoco Jua jɨɨbogomɨnaa uguubuumoro
saauhi. Jaamoro diibo ifiico ɨɨcɨjeumoro
cɨɨhojɨfaño ficuuhi.

Jesu Machusuhi Sahuse Mildɨmoco, Aivo Ajashutɨmoco.
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

30 Jaadɨ Jesujaa iminɨsumɨnaa iigaivuumoro dii-
boco jɨɨbeguehicauhi paryɨ omoonɨuno ɨjɨɨbuguno
iicanoco.

31 Jaarunaa Jesu diitoco nuuhi: Masɨɨ ma-
jaguisɨtequi sihɨgo sɨcaihɨgovɨ, nooboro. Mɨɨro
diitojaa sihidɨ miyamɨnaa asaamo, ofoomo icano
feehicauhi. Jaaneri amachujiru situba chahahi-
cauhi.
32 Jaanegui Jesu ijɨɨbogomɨnaamaryo meenegari
sihɨgo sɨcaihɨgovɨ fuuhi.
33 Jaarunaa guiraamo ufuunoco atyɨmeuhi.
Jaamoro Jesumɨ iicaunoco agaajacɨumoro
faacuumivaoto isidɨ diito dojɨcutɨ jinoocɨnɨuhi.
Jaamo ihɨmegaro tomañovɨ ɨfutuumo.
34 Jaanaa Jesu imeenegafañotɨ iinuubo sihidɨ
miyamɨnaaco atyɨmeuhi. Jaanoma iicaubo diitoco
sihidɨ ɨdaasuguuhi ovejamɨ itoomomɨnaafima
achahamobadɨ iicauneguiiha. Jaaboro fanoovaco
sihidɨ diitoco jɨɨbeguehicauhi.
35 Jaanaa iijɨcuunegui ijɨɨbogomɨnaa asaaumoro
diiboco nuuhi: Mihiijɨcuuhi. Jaanomaryo bu ji-
mañovɨ mɨɨhaiñooba iijano chahahi.
36 Jaaneguiiha gallucu miyamɨnaaco
ifiitɨcuumijaago, bu ifiitɨjajejaago icano ofoomoro
machutatɨ inaajequi. Mɨɨro imachutama
chahamo, noomoro.
37 Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Amɨɨhairyo di-
itoco mamachusu, nooboro.
Jaanegui dilluumo: ¿Jaamo jino dosciento denar-
ioriro maahunoco manaajeteji paryɨ diitoco ma-
machusuqui? noomoro.
38 Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: ¿Mɨnoodɨno nacu
amɨɨhaima maahuno icahi? Ene, memeecɨto,
nooboro.
Jaanegui emeecɨjeumoro nuumo: Sahuse ɨcava,
bu miimɨsiicɨ taavaabomɨsi icano, noomoro.

39 Jaanegui famoocoro tajɨibaubo saatoho simañovɨ, saatoho simañovɨ icano icasɨcamaaiqui ñaavahuhallɨvɨ.
40 Jaanegui casɨicamaaiumo ciendɨmova saaje, cincuentadɨmova saaje icano.
41 Jaadɨ Jesu gaayɨuhi ihusefaño sahusedɨno imaahuno iicaunoco, bu itaavaabomɨsico icano. Jaaboro niquejeque emeecɨiboro toonohallɨvɨ Moocaanima iimaaubo. Jaadɨ tohɨcajeque iibacuuboro ijɨibogomɨnaaco acɨubo miyamɨnaama ihɨfequi. Jaadɨ bu itaavaabomɨsico tollɨro ɨifuumo paryɨ famoomaryo.
42 Jaanoco amachuumoro paryɨ tuvaumo.
43 Jaano atyuuvoco ananɨumo jɨiibaiñoco gahafusuuhi fahuseecɨ motɨhaitɨ miibaicɨ ɨdɨino, bu itaavaabomɨsi atyuuvo icanoco.
44 Jaanoco amachuumo cinco mildɨmou gaifiimɨ.

Muuaihallɨdɨ Jesu Ɨɨgono.
(Mt 14.22-33; Jn 6.15-21)

45 Jaadɨ Jesu ijɨibogomɨnaaco galluuhi ihɨmega imeenegari onagoo muuaivɨ Betsaida cuumijaagovɨ ifatyequi miyamɨnaaco diibo ifitacuunohachuta.
46 Jaadɨ diitoco ifitacuuboro ifagajɨjaago fuubo Moocaanima ihiimaaqui.
47 Jaanaa cɨvucuhɨ ijɨibogomɨnaa imeenegari ufuumo feene muuairi icacuuhi. Jaanotɨ diibo inoro tahɨ isi icauhi.
48 Jaabo atyɨmeuhi diitoco sefano buhudurumoco guibuhuba sihɨgovɨro ebecasuhicaunoco. Jaanaa diibo jari cuujetavɨ diitojaago saauhi

nɨfaihuhallɨdɨ ɨgooboro. Jaabo diitoco fatyuujirahi.

49-50 Jaabo nɨfaihuhallɨdɨ asaaunoco paryɨ famooro aatyɨmeumoro gaibacasiuhi: Fɨne ɨjɨ, noomoro igutuuhi.

Jaarunaa diitoco nuubo: ¡Mequehecu! ¡Mihiguete-jirahana! Uujoho, nooboro diitojaa jɨcafutuubo imeenegafaño.

51 Jaasumiro iguibuhuba sɨɨcutuuhi. Jaaneri diito sihidɨro eetyeuhi.

52 Jillɨ bu gaajacurumo esɨcɨnɨutɨhi maahunoco iguiraatusuunoco, jillɨ diitoco ijeebɨɨno ucuhu-funuutumaño.

Genesarevɨ Iguihuvamoco Jesu Buheesuhi. (Mt 14.34-36)

53 Jaamo imuuaico oonegueehivɨ afatyuudɨ ɨɨfutuumoro cañavutuuhi Genesare cuumi nagueehivɨ.

54 Jaamo imeenegafañotɨ iinuumaacaro Jesuco miyamɨnaa gaajacɨuhi.

55 Jaamoro faacuumivariro jinoocɨnɨumo. Jaamoro tɨcovaumo iguihuvamoco cɨgaiijeneri acañɨmo Jesu tahɨ icahi onoohɨgo.

56 Jaabo fahɨgovadɨ ofoohɨgo imɨɨdɨcuumijeri, iguiraacuumijeri, bu buhɨ iicajajeri icano ofoohɨgo goohasinofaño iguihuvamoco ificuumoro Jesuco neehicauhi: Jillɨ di-gaachehujɨnibaco dudɨɨcɨsu, noomoro. Jaamo paryɨ diibo gaachehujɨnibaco ududɨɨcɨmo buheetehicauhi.

7

Miyamɨnaaco Ɨmɨhɨninɨno.
(Mt 15.1-9)

1 Jaanaa Jerusaletɨ asaaumo fariseomɨ, bu caatɨnɨmɨnaaoto icamo Jesujaa igaivuuhi.
2 Jaamo atyɨmeuhi Jesu jɨɨbogomɨnaa mɨhɨniva usejeri nitamaaitɨmo amachuunoco.
3 Mɨɨro jaamo fariseomɨ, bu paryɨ judiomɨ icamo sɨɨcɨjemɨnaa jeevamaajequere ɨsɨvamoro itɨconɨ iminehihiica initamaaitɨsumi machutatɨmo.
4 Jaamo bu naajete asijaagotɨ asaamo itɨconɨ initamaaitɨsumihiica machutatɨmo. Mɨɨro jillɨ sɨɨcɨjemɨnaa jeevamaajequere sɨvamo, oono adutahilluno, bu guirihilluno, bu aarɨcuhilluneje icano nitɨnejequere moonɨmo.
5 Jaamaño fariseomɨ, bu caatɨnɨmɨnaa icamo Jesuco dilluuhi: ¿Collɨhi dijɨɨbogomɨnaa amiyato jeevamaajebadɨ moonɨtɨmo mɨhɨniva usejeri machuhi? noomoro.
6 Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Miyaanoco jahi amɨɨhaitɨ Isaia caatɨnɨuhi amɨɨhai bañɨsumɨnaa mihicamoco. Jillɨ caatɨnɨubo:
Jiicuumi uco jillɨ tɨcovono iijɨriro bocɨguehicahi.
Jaarumo jeebɨino uuditɨ tehesino icahi.
7 Jillɨ iigaivomoro uco imehicarahi. Jaarunaa uuri bañɨsuquimaaimo. Jillɨ amɨɨhai jɨɨbogono, tɨcovo miyamɨnaa jɨɨbogonoro. Jaarunoco Moocaani tajɨɨbajɨ, meneehicahi, nooboro.
8 Mɨɨro amɨɨhai Moocaani tajɨɨbajɨco mejeevesumoro miyamɨnaa iijɨcoro magaayɨcɨhi. Oono guirihilluno, adutahilluno icano nitɨnehejequere aivo guiraano meheetavehicahi, nuubo Jesu.

9 Jaaboro bu nuubo: Jillɨ toono amɨɨhai jeeva-
maajequere mɨsɨvamoro Moocaani tajɨɨbaco uufo-
covɨ mejeevesuhi.
10 Mɨɨro Moise nuuhi: Gaijɨ diicaanico, diiseejɨco
icano. Jaanotɨ caanico, seejɨco icano imitɨno
onooboco miyanotɨro guijevesu, nooboro.
11 Jaanotɨ amɨɨhai monoonɨcɨhi miyamɨnaaco:
Amɨɨhai caanimɨco monootahi: Łco amusujitɨhi,
paryɨ uuma iicano Corban, noomoro Moocaanico
ɨjɨbaicuuno eneejiruno.
12 Jillɨ amɨɨhai monoomaño caanico, seejɨco
icano mahamususuhicatɨhi.
13 Jaamaño amɨɨhai Moocaani iijɨco majaba-
tusuhi amɨɨhai jeevamaajequere sifiitɨ, sifiitɨ icano
mafatyusumaño. Jaamo jiibadɨje iicanehejequere
guiraano aivo meheetavehicahi, nooboro.
14 Jaaboro siino Jesu miyamɨnaaco
ocoovauboro nuuhi: Famooro uco muguubunɨcɨ.
Jaamoro magaaja:✡
15 Chahano aivo isitɨ miyamɨnaafaño ofoonoro
diitoco ɨmɨhɨninɨjiruno. Jaanotɨ naha ijeebɨɨfañotɨ
asaano miyamɨnaaco mɨhɨninɨhi.
16 Jinoco amɨɨhai nohojɨma mihicamo mugu-
ubu, nooboro.*
17 Jaadɨ imiyamɨnaaco ejeevesuuboro jaahe fu-
ubo. Jaaboco ijɨɨbogomɨnaa toonotɨ dilluhi.
18 Jaanegui diitoco nuubo: ¿Nacu bu tollɨro
amɨɨhai, amɨɨhai esɨcɨnɨbama machahahi?
¿Nacu magaajatɨhi? Mɨɨro oono paryɨ isitɨ
miyamɨnaafaño ofoono diitoco mɨhɨninɨtɨhi

✡ **7:14** Mt 12.10-20 * **7:16** Sahaamefaño ficuutɨmo: Jinoco amɨɨhai nohojɨma mihicamo muguubu, onoonoco.

19 ihesamaajefaño ofootɨmaño. Mɨɨro jillɨ
iibafañodɨ ofoonoro miyamɨnaafañotɨ iinonɨcɨhi.
Jillɨ neehicaubo, paryɨ machuta mɨhɨnivatɨhi
eneejirunoco.
20 Jaanotɨ naha: Miyamɨnaa jeebɨɨfañotɨ ihi-
inono miyamɨnaaco mɨhɨninɨhi.
21 Mɨɨro miyamɨnaa jeebɨɨfañotɨ saanɨcɨno
iimitɨnoono esamaajene, ajevaneheje,
nanivaneheje, gaicaauneje,
22 sifi taabama, bu sifigo tajema icaneheje,
sitanoco imogoneheje, paryɨ imitɨneheje,
bañɨfiirano, fanoova imitɨ imoyɨɨcɨneheje,
sɨcamaño jɨɨbocasineheje, iino allɨtɨro
jɨɨheveneheje, quehe quehe icaneheje,
ihesɨcɨnɨbama achahaneheje icano.
23 Jaano paryɨ jino imitɨ ijeebɨɨfañotɨ asaano
miyamɨnaaco mɨhɨninɨcɨhi, nooboro.
24 Jaadɨ toonotɨ Jesu fuuhi Tiro cuumijevɨ.† Jahɨ
saja iijafaño jɨcafutuubo: Mɨɨhaiñooba uco gaa-
jacɨdino, nooboro. Jaarunaa tahɨ diibo iicaunoco
gaajacɨumo.
25 Bu tollɨro saafigo gaigo ille emeimɨvovatuugo
Jesutɨ guubuuhi. Jaanegui diibojaa ufuugoro dii-
boguiino memuɨɨvutuugo.
26 Jaago siicuumiogo griegomɨogou, sirofenicia
icano jiinɨjemɨnaagou. Jaago Jesujaa asaaugoro
diiboco dilluvauhi illefañotɨ ihɨjɨco iinusuqui.
27 Jaarunaa Jesu diigoco nuuhi: Jaafahiica
iseeme itɨconɨ amachumoro tuvahi imijitɨruno
iseeme machutaaco mudumɨtɨɨcɨmoro jɨcumɨco
mahacɨno, nooboro.

† **7:24** Sahaamefaño janaanɨcɨ jillɨ ficuumo: Tiro, Sidon cuumi-
jenevɨ, onoonoco.

28 Jaanegui diigo nuuhi: Jɨɨhɨ, miyaano tollɨ
Aivojɨɨbo. Jaarunaaca iseeme suuvɨco guiinotɨ
jɨcumɨ machufihi, noogoro.
29 Jaanegui Jesu diigoco nuuhi: Jɨɨ, miyaanoco
neehi. Fuucu, daicɨgaitɨ ihɨjɨ iinucuuhi, nooboro.
30 Jaanegui ufuugo iijavɨ ɨɨfutuudɨ atyɨmeteugo
illeque icɨgaiijefaño icagoco diigotɨ ihɨjɨ ihiinu-
cunobuuna.

Jesu Buheesuhi Ihiimaatɨɨboco.

31 Jaadɨ siino Jesu Tiro cuumijetɨ uhuumiubo
Sidon jiinɨjefeenedɨ fatyuuhi, bu Decapoli cuumi-
nofeenedɨ icano. Jaabo asaaubo gaseuhi Galilea
muuaijɨnivɨ.
32 Jahɨ diibojaa sɨvaumo inohojɨno uguubutɨɨbo
llaallabano ihiimaauboco. Jaamoro Jesuco dillu-
umo ihuseque diibohallɨ ificuqui.
33 Jaanegui Jesu ijeevadɨ diiboco asatyuuboro
inohojɨnoco ihusegaiñeri guryiinɨuhi. Jaadɨ
ɨjɨirebamaaiuboro inejebaco dudɨicɨuhi.
34 Jaaboro niquejeque emeecɨuboro sefano
ajaguisɨuboro hebreo iijɨri: Efeta, nuuhi:
Faayacafoto, eneejiruno.
35 Jaasumiro diiboco inohojɨno faayacafutuuhi,
bu inejeba ɨmɨtauno sinafutuuhi icano. Jaaneri
imino iimaacuubo.
36 Jaaboro Jesu diitoco faguuhi: Mɨɨhaiñoobaco
mɨjɨɨbeguedino, nooboro. Jaarunaaca afaguu-
runofaño janaanɨcɨvɨro jɨɨbogomoro feehicaumo.
37 Jaaneri sihidɨ ajabafiituumoro neehicaumo:
Paryɨ fanoovaco imino moonɨɨbo, ugu-
ubutɨmejeque guubusuubo, ihiimaatɨmejeque
iimaasuubo icano, noomoro.

8

Jesu Siino Sihidɨ Miyamɨnaaco Machusuhi.
(Mt 15.32-39)

1 Jaasumi sihidɨ miyamɨnaa siino igaivuuhi. Jaarumo imachutama chahauhi. Jaanegui Jesu ijɨibogomɨnaaco ocoovauboro nuuhi:
2 Ɨdaasuguehi jito miyamɨnaaco mifucucɨ, safucu ɨdɨino jino uuma icacuumo. Jaamaño amachujiruno imachuta chahacuhi.
3 Jaamo machutɨmoco ijaanojaago galluuruva jɨihaivɨ ajebari nacatejirumo. Mɨiro diitotɨ saatoho tehesinotɨ saahinɨhi, nooboro.
4 Jaanegui ijɨibogomɨnaa diiboco nuuhi: ¿Mɨllɨ bu mamachusujirahi jino mɨihaiñooba iijano achahɨgo mihicamo? noomoro.
5 Jaanegui Jesu diitoco dilluuhi: ¿Nacu mɨnoodɨno amɨihai maahuno icahi? nooboro.
Jaanegui diito nuuhi: Sahuse juugahusetɨ mihɨcacɨ ɨdɨino, noomoro.
6 Jaanegui tajɨibaubo miyamɨnaa baavɨ icasɨicamaaiqui. Jaaboro imaahunoco ihusefaño agaayɨcɨuboro Moocaanima tohɨcajehallɨvɨ iimaaubo. Jaadɨ tohɨcajeque iquisicuuboro ijɨibogomɨnaaco acɨubo. Jaanoco diito imiyamɨnaama ɨfuuhi.
7 Jaabadɨro bu mɨidɨno taavatɨ iicaumoco Jesu tollɨro Moocaanima ihiimaauboro diitoco acɨuhi imiyamɨnaama ihɨfequi.
8 Jaanoco famooro amachuumo sihidɨ tuvauhi. Jaadɨ ihatyuuvoco nanɨumo gahafusuuhi sahuse juugahusetɨ miibaicɨ ɨdɨino.
9 Jaanoco amachuumo cuatro mildɨmo janaanɨcɨ iicaumo. Jaadɨ jari diitoco Jesu galluuhi.

10 Jaadɨ ijɨɨbogomɨnaama meenegafaño
ɨjɨcafutuumoro fuuhi Damanuta jiinɨjevɨ.

Fariseomɨ Niquejeo Jɨɨbogoco Dilluhi.
(Mt 16.1-4)

11 Jaana fariseomɨ asaaumoro Jesuma
iimaacasihicauhi. Jaamoro jillɨ ɨfurumo ɨnɨsumo
diiboco dilluuhi: Eneecata niquejeo mityaco
mɨɨhaico dɨhɨfusu, noomoro.
12 Jaanegui Jesu ijeebɨɨfañodɨ sefano
ajaguisɨuboro nuuhi: ¿Collɨhi jisumio miyamɨnaa
niquejeo mityaco dilluhi? Miyanotɨro,
amɨɨhaico neehi: Jimiyamɨnaaco niquejeo mitya
ɨɨfusurajitɨhi, nooboro
13 diito ifariseomɨco ejeevesuuboro siino
meenegafa ɨjɨcafutuuboro onagoo muuaivɨ
ijɨɨbogomɨnaama fatyuubo.

Fariseomɨ Juurisutaguiijɨ.
(Mt 16.5-12)

14 Jaamo jabajeeveuhi machutaaco satyuutɨmo.
Sahɨcagayɨro imaahuhɨca diitoma imeenegafaño
icauhi.
15 Jahɨ diitoco Jesu nuuhi: Magaihuɨnɨ
icɨgusuno mihica fariseomɨ, Herode icamo
juurisutaguiijɨnotɨ, nooboro.
16 Jaaneri ijɨɨbogomɨnaa sanomɨro
noocasihicauhi: Fɨne añɨmɨnaa maahunoco
mɨsɨvatɨneguiiha ollɨ noobo, noomoro.
17 Onoocasinoco Jesu agaajacɨuboro diitoco
nuuhi: ¿Collɨhi maahunoma machahanoco
monoocasihi? ¿Nacu aivo magaajatɨhi,
mehesɨcɨnɨcuutɨhi? Cuhufocani amɨɨhai jeebɨɨno
fɨne.

18 Amɨɨhai aallɨɨnoma mihicarumo mahatyɨmetɨhi, monohojɨvarumo muguubutɨhi. Jaana mehesɨcɨnɨtɨhi sahusedɨno maahunoco cinco mildɨmoma ɨɨfuusumi.
19 ¿Nacu mɨnoodɨɨbaiva ihatyuuvoco mananɨuhi? nooboro.
Jaanegui diito nuuhi: Fahuseecɨ motɨhaitɨ mi-ibaicɨ ɨdɨɨno, noomoro.
20 Jaadɨ bu nuubo: Jaana sahuse juugahusetɨ miibaicɨco cuatro mildɨmoma ɨɨfuusumi. ¿Nacu mɨnoodɨɨbaivaco mananɨumo magahafusuuhi? nooboro.
Jaanegui iimusuumo: Sahuse juugahusetɨ mi-ibaicɨ ɨdɨɨno, noomoro.
21 Jaanegui diitoco nuubo: Jaanoco jaana mehesɨcɨnɨtɨhi, nooboro.

Jesu Betsaidavɨ Aatyɨmetɨɨboco Buheesuhi.

22 Jaanobuunatɨ Betsaidavɨ ɨɨfutuumo. Jahɨ Je-sujaa aatyɨmetɨɨboco sɨvaumo: Diiboco dudɨɨcɨ, noomoro.
23 Jaanegui Jesu diiboco ihusetɨ agaayɨcɨuboro tuucuumigayɨtɨ buhɨgovɨ satyuuhi. Jaaboro ihaallɨɨcɨco ijɨɨreri amaisuuboro ihuseque ihallɨvɨ ficuuhi. Jaaboro diiboco dilluuhi: ¿Naa, mɨɨvɨgayɨ daatyɨmehi? nooboro.
24 Jaanegui diibo emeecɨuboro nuuhi: Miyamɨnaaco ɨmohonobadɨ jeevamoco atyɨmehi. Jaarumo ɨguehi, nooboro.
25 Jaanegui Jesu siino ihuseque ihaallɨɨhallɨvɨ ficuuhi. Jaadɨ siino emeecɨuhɨgo ɨvɨ diiboco ihaallɨɨ imitucuuhi. Foovono paryɨ imino atyɨmecuubo.
26 Jaadɨ Jesu diiboco iijajaa agalluuboro imino faguuhi: Cuumijaa feedino, nooboro.

Pedro Jɨɨbeguehi: Diibo Cristo Asaaujiibo Jesu Iicanoco.
(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

27 Jaanobuunatɨ Jesu ijɨɨbogomɨnaama fuuhi Cesarea de Filipo cuuminojaago jahɨ jɨɨhaivɨ dilluubo ijɨɨbogomɨnaaco: ¿Nacu uuditɨ, mɨllɨ miyamɨnaa neehicamo? nooboro.
28 Jaanegui nuumo: Jua Nitɨmɨnaafi, saatoho neehicahi. Jaanotɨ saatoho: Elia, neehicahi. Jaanotɨ saatoho: Cajaanɨhacho fɨne sɨɨcɨjeototɨ Moocaani iimaamɨnaafi iicaabo, neehicahi, noomoro.
29 Jaanegui diitoco dilluubo: ¿Jaana amɨɨhai, mɨɨjoho uujoho iicanoco meneehicahi? nooboro.
Jaanegui diiboco Pedro iimusuhi: Ɨɨjoho Cristo, nooboro.
30 Jaarunaa Jesu diitoco faguuhi: Mɨɨhaiñoobaco mɨjɨɨbeguedino, nooboro.

Jesu Iguijevejinoco Jɨɨbeguehi.
(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

31 Jaadɨ tɨconɨubo diitoco ɨjɨɨbuguubo. Uujoho Miyamɨnaafibadɨ Ifiivuubo guiraajino ɨdaasuno iicano. Quillahuto iijɨtɨ sacerdotemɨ aivojɨtotɨ, caatɨnɨmɨnaa icamo guiraano uco jɨɨheveji. Jaamoro uco gaicaausujimo. Jaaruubo uujoho mifucucɨ, safucu icanotɨ siino buheeteji, nooboro.
32 Jillɨ diitoco foovono nuubo. Jaanegui Pedro buhɨgovɨ ijeevadɨ Jesuco asatyuuboro tɨconɨurahi ɨɨbaabo.
33 Jaarunaa Jesu acajebeveuboro ijɨɨbogomɨnaaco emeecɨuboro Pedroco ɨɨbauhi: ¡Uutɨ buhɨgovɨ minifoto ɨɨjoho Satanas idiicaabo! Jillɨ dihesamaaje Moocaani esamaajebadɨ

jeevatɨhi. Jillɨ miyamɨnaa esamaajebadɨro jeevahi, nooboro.
34 Jesu ijɨɨbogomɨnaa, bu miyamɨnaa icamoco ocoovauboro nuuhi: Cajaanɨhacho tadyojɨcutɨ asaanoco idiimogoobo difiico guiinodɨ ficu. Jaaboro ifiico ɨdaasuno omoonɨsujinoco iguitɨɨbo tadyojɨcutɨ disaa.*
35 Mɨɨro ifiico agaijɨɨbo ifiico mɨtasuji. Jaanotɨ taajɨguiinodɨ, bu tajɨɨbogo iijɨguiinodɨ icano ifiico imɨtasuubo, ifiico taajasuji.
36 ¿Nacu mɨllɨtɨ imijiruno miyamɨnaafi paryɨ jiinɨje busumijeque gaayɨcɨruubo ijeebɨɨco imɨtasuruva?
37 ¿Nacu mɨnoodɨno fɨne jaadujiruubo ijeebɨɨco itaajasuqui?
38 Jaabadɨ cajaanɨhacho uutɨ, tajɨɨbogojɨtɨ icano jisumio miyamɨnaa jino Moocaani jeevesumɨnaafeenevɨ unucufeveebetɨ, bu tollɨro uujoho Miyamɨnaafibadɨ Ifiivuubo nucufeveji johono Guihirubi aivojɨri itoomomɨnaama asaadɨ, nooboro neehicauhi.

9

1 Jaadɨ bu neehicaubo: Miyanotɨro, amɨɨhaico neehi: Jineeri jino iicamotɨ saatoho guijevejitɨhi Moocaani aivojɨ imityama asaanoco aatyɨmetɨnohachuta, nooboro.

Jesu Siibadɨ Iminifotooboro Moocaani Aivojɨco Ɨɨfusuno.
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

---

* **8:34** Sahaamefaño noono: Jaaboro diguijeve ɨmohobujeque dɨcɨɨbo tadyojɨcutɨ disaa.

2 Jaanobuunatɨ sajaguisɨ nijequetɨ Pedro, Jacoobo, Jua iicamomaryo Jesu fuuhi caamovo baɨ
nijequevɨ. Jahɨ diito ɨmefeene siibadɨ minifutuubo.
3 Igaachehu arɨcuno minifutuuhi seseene
nitɨmɨnaatɨ cajaatyoba aivo tollɨ eseseetesujitɨrubadɨ.
4 Jaabovɨ Elia, Moise icamɨsi jafeveuhi. Jaamɨsi
diiboma iimaahicauhi.
5 Jaanegui Pedro Jesuco nuuhi:
Mojɨɨbogomɨnaafi, Imicani jineeri mihicano.
Masɨɨ migaacɨ, saga icano nɨjeganoco
mɨnɨjeganɨqui ɨɨdi saga, Moisedi saga, Eliadi saga
icano, nooboro.
6 Jaaneri diito ijɨɨbogomɨnaa sihidɨ igutuumoro
mɨllɨ eneejiruno achahauneguiiha Pedro tollɨ nuuhi.
7 Jaasumiro aimuufai ihallɨvɨ iniituuno diitoco
fabaacuuhi. Jaanaa ihaimuufaifañotɨ guubuvusuuno: Jaanɨ taseemene agaijɨɨbo. Jaabo onoonoco
imino muguubunɨcɨ, unuuno.
8 Jaanegui emeecɨurumo mɨɨhaiñoobaco
atyɨmecuutɨhi ɨdɨɨbocoro Jesuco atyɨmeumo.
9 Jaadɨ tobaɨ nijequetɨ iniituudɨ Jesu
diitoco nuuhi: Mɨɨhaiñoobaco mɨjɨɨbeguedino
mahatyɨmeneque jari uujoho Miyamɨnaafibadɨ
Ifiivuubo iguijeveebe siino ubuheetenehachutahiica, nooboro.
10 Jaanegui mɨɨco jɨɨbuguutɨmo, jillɨ sanomɨro
dillucasihicauhi: ¿Jineje fɨne oono guijevefeenetɨ
siino ubuheetejino onoono? noomoro.
11 Jaamoro Jesuco dilluumo: ¿Mɨllɨtɨ jaana
caatɨnɨmɨnaa: Elia itɨconɨ saaji, neehicahi?

noomoro.
12 Jaanegui Jesu nuuhi: Jɨɨhɨ, miyaano
Elia itɨconɨ saaji. Jaaboro paryɨ fanoovaaco
imibachujiibo. ¿Mɨllɨ nacu Caatɨnɨhaamefaño
uujoho Miyamɨnaafibadɨ Ifiivuubeditɨ noono?
Mɨɨro ɨdaasuno icajiibo, jɨɨhevecafetejiibo icano
noono.
13 Mɨɨro jino amɨɨhaico neehi: Miyaano Elia
saahinɨcuuhi. Jaaruuboco iimogobadɨ moonɨumo
diibotɨ Caatɨnɨhaamefaño: Jillɨ icajiibo unuucu-
ubadɨ, nooboro.

Jesu Buheesuuhi Sɨcafefi Ɨjɨma Iicauboco.
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

14 Jaadɨ ɨfutuumo saatoho ijɨɨbogomɨnaa
iicauhɨgo. Jaamo atyɨmeuhi sihidɨ miyamɨnaa
diito uufequeri iicaunoco, tollɨro bu caatɨnɨmɨnaa
icauhi diitoma ejenaaucasimo.
15 Jaanaa Jesuco miyamɨnaa aatyɨmeumoro si-
hidɨ jabafiituuhi. Jaamoro diibojaa jinoocɨnɨuhi
idillutuumo.
16 Jaamoco dilluubo: ¿Jinejeque diitoma meje-
naaucasihi? nooboro.
17 Jaanegui diitofeenetɨ saafi iimusuuhi:
Jɨɨbogomɨnaafi, dijaa taseemeneque sɨvahi
iimitɨno ɨjɨma iicaabo, diiboco iimaasuhicatɨhi.
18 Jillɨ fahiijɨvaro diiboco agaayɨcɨɨboro baavɨ
gañɨɨhicahi. Jaaboro diiboco iijɨtɨ jɨvaasecuco
iinusuuboro igaiñooco ojɨsusuhicaabo.
Jaadɨ diiboco sifañɨsuhicaabo. Jaanegui
dijɨɨbogomɨnaaco tajɨɨbacurahi ihɨjɨco diibotɨ
buhɨ igañɨɨqui. Jaarumo fiivototɨhi agañɨɨnoco,
nooboro.

19 Jaanegui Jesu nuuhi: Ɨɨ, jeedɨ fɨne amɨɨhai
miyaavogoma machahano miyamɨnaa mihicamo.
¿Mɨhachuta fɨne, amɨɨhaima icaji? ¿Mɨhachuta
fɨne, amɨɨhaico jaabɨcɨji? Ene juugavɨ sɨva
tosɨcafefico, nooboro.
20 Jaanegui diibojaa sɨvaumo. Jaarunaa
ihɨjɨ Jesuco aatyɨmeuboro tosɨcafefico vɨvɨ vɨvɨ
miniiyɨubo. Jaaneri baavɨ cavirinamaaiboro
acutuubo iijɨtɨ jɨvaasecunoco gañɨɨboro.
21 Jaanegui Jesu caanico dilluuhi: ¿Mɨhachuta
jillɨ icacuubo? nooboro.
Jaanegui caani nuuhi: Seemenetɨro.
22 Fiiva foova ihɨjɨ diiboco cɨɨjɨgaifaño,
nɨfaihufaño icano gañɨɨsuhicahi, ɨfuruubo diiboco
igaicaauqui. Jaanegui mɨɨhaico dɨdaasugoobo
mɨllɨhacho mɨɨhaidi moonɨ, nooboro.
23 Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Etɨ naha
imiyaavogohachiijɨ. Imiyaavogobedi fanoova
sihidɨ jeevatɨhi, nooboro.
24 Jaanegui diibo gaihivuuhi: ¡Jɨɨhɨ, miyaaveg-
uehi! Uco daamusu janaanɨcɨ miyaaveguequi,
nooboro.
25 Jaanaa Jesu miyamɨnaa sihidɨ iigaivuunoco
aatyɨmeuboro tohimitɨ ɨjɨco ɨbauhi jillɨ nooboro:
Idiimaasutɨno ɨjɨ, uguubusutɨno ɨjɨ, ɨco uujoho
tajɨɨbahi dihiino diibotɨ. Jaaboro siino diibofaño
dɨcafutucuudino, nooboro.
26 Jaanegui ihɨjɨ agaihivuuboro diiboco siino
vɨvɨ vɨvɨ miniiyɨuhi. Jaadɨ diibotɨ iinuubo migu-
ijevecubadɨ diiboco omoonɨhinɨuboro. Jaanoco
guiraamo saatoho: Guijevecuubo, neehicauhi.
27 Jaarunaa Jesu ihusetɨ agaayɨcɨuboro diiboco
gañɨiyɨcɨuhi. Jaaneri diibo julleeveuhi.

28 Jaadɨ Jesu iijafa ɨjɨcafutuuhɨgo ijɨɨbogomɨnaa
ijeevadɨ diiboco dilluuhi: ¿Mɨillɨtɨ jana mɨɨhai ma-
gañɨɨtɨhi tohimitɨ ɨjɨco? noomoro.
29 Jaanegui diitoco nuubo: Toyomo
ɨjɨmɨ tɨcovono iinotatɨhi. Jillɨ Moocaanima
mihiimaaneriro iinefimo, nooboro.*

Siino Jesu Iguijevejinoco Jɨɨbeguehi.
(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

30 Jaadɨ toonotɨ ufuumo Galileafañodɨ fatyu-
uhi. Jaamoco mɨɨhaiñooba agaajacɨnoco Jesu
imuguutɨhi,
31 ijɨɨbogomɨnaaco ɨjɨɨbuguumaño. Jaabo
neehicauhi: Uujoho Miyamɨnaafibadɨ Ifiivuubo
miyamɨnaa usefaño acɨcafeteji. Jaaboco uco
guijenɨjimo. Jaaruuboco uco iguijenɨcuruubo
mifucucɨ, safucu icano nijequetɨ siino buheeteji,
nooboro.
32 Jillɨ diitoco ɨjɨɨbugurunoco gaajahicautɨmo, bu
idilluqui omoonɨrumo iguihicauhi.

¿Cajaanɨ Fɨne Imiyaabo?
(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

33 Jaadɨ Capernau cuumivɨ ɨɨfutuuhɨ jaahe
iicacudɨ Jesu ijɨɨbogomɨnaaco dilluuhi:
¿Jinejeque jana jɨɨhaivɨ amɨɨhai ihiimaacasimoro
masaahicahi? nooboro.
34 Jaarunaa diito iimusutɨhi: ¿Cajaanɨji fɨne aivo
mɨɨhaitɨ imiyaabo? noomoro jɨɨhaivɨ ihiimaacasi-
umaño.
35 Jaanegui Jesu acasɨɨvuuboro fahuseecɨ
motɨhaitɨ miimɨsiicɨ ɨdɨɨno iicaumoco

* **9:29** Sahaamefaño noono: Jillɨ machutɨmo mahaigomoro Moocaanima mihiimaaneriro iinefimo, nooboro.

ocoovaaboro nuuhi: Cajaanɨhacho amɨɨhaitɨ imiyaabotɨ iicagoobo, famooguiinovɨ iminifotooboro famoocoro ijeecɨvequi,
36 nooboro seemeneque ɨɨcɨuboro diitofeenevɨ ficuuhi. Jaaboro tooseeque ihiibɨcɨuboro diitoco nuuhi:
37 Cajaanɨhacho tamomoco imiyaavogomaño jiibadɨ seemeneque agaayɨcɨmo uco gaayɨcɨhi. Jaamo bu uco agalluuboco tollɨro gaayɨcɨhi, nuubo ijɨibogomɨnaaco.

Momɨnaafi Iicatɨɨbo Mojaagodɨ Iicaabo.
(Lc 9.49-50)

38 Jaanaa diiboco Jua nuuhi: Mojɨibogomɨnaafi, meecɨ, saafiico mɨɨhai mahatyɨmehi dimemeri iimitɨno ɨjɨmɨco buhɨ agavaracuuboco. Jaaruuboco mɨɨhai mɨhɨɨbahi, mɨɨhaima ɨɨgotɨneguiiha, nooboro.
39 Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Mɨhɨɨbajirahana. Mɨɨro saafi tamomofañodɨ niquejeo mityaco eheetavoobo goovano uuditɨ imitɨno iimaajitɨɨbehiica.
40 Mɨɨro mojaagodɨ iicaabo momɨnaafi iicatɨɨbo.
41 Jaanotɨ cajaatyohacho amɨɨhaico Cristooto mihicaneguiiha nɨfaihuco aacɨmo miyanotɨro toono jaadaco gaayɨcɨji.

Imitɨfaño Agañɨɨsujiruno Ñɨhicu.
(Mt 18.6-9; Lc 12.1-2)

42 Jaanotɨ cajaatyohacho jito seeme uco jino imino imiyaavogomotɨ saseeque imitɨfaño agañɨɨsumoco aivo imijiruno guiisibatyɨgabari icodaahetɨ mudujenɨmoro muuaifaño magañɨɨno.

43 Jaanegui dihuse ɨco imitɨfaño agañɨɨsuhachi
quitɨcɨɨbo buhɨ gañɨɨ. Mɨɨro imijiruno sahuse-
maryo diicaabo niquejefaño ofoono. Jaanotɨ imi-
jitɨrumo fahuseecɨma diicaabo cɨɨjɨgaifaño ofoono
tahɨ ufucuro icɨɨjɨgai ajabaavejitɨhɨgo,
44 bu jɨɨjoho icarumo echeemejitɨhɨgo icano.
45 Jaanotɨ bu ditɨhai ɨco imitɨfaño agañɨɨsuhachi
quitɨcɨɨbo gañɨɨ. Mɨɨro imijiruno satɨhaimaryo di-
icaabo niquejefaño ofoono. Jaanotɨ fatɨhaicɨma
idiicaabo cɨɨjɨgaifaño gañɨɨcafetejirahi.
46 Tahɨgo jɨɨjoho icarumo echeemejitɨhɨgo,
icɨɨjɨgai ufucuro ajabaavejitɨhɨgo icano.
47 Jaanotɨ bu dihaallɨɨ ɨco imitɨfaño
agañɨɨsuhachi buhudaruubo gañɨɨ.† Imijiruno
Moocaani aivojɨfaño sahɨɨmaryo diicaabo
ofoono. Jaanotɨ faayɨcɨmaryo diicaabo cɨɨjɨgaifaño
gañɨɨcafetejirahi.
48 Tahɨ jɨɨjoho icarumo echeemejitɨhɨgo, icɨɨjɨgai
ufucuro ajabaavejitɨhɨgo icano.
49 Jaabadɨ mɨɨro parɨ famooro cɨɨjɨgairi
ɨmuhunɨcafetejimo.‡
50 Imiruno ɨmuhu jaaruno iimo afatyucuudɨ,
¿jinejeri dojɨcuvɨro mihimutusujirahi? Jaanegui
amɨɨhai imoma mihica. Jaamoro fahɨgova
sabadɨro sajeebɨɨ mihicacasi, nooboro.

10

Jesu Judea Jiinɨjeri, Bu Perea Jiinɨjeri Icano Ɨguehi.
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

---

† **9:47** Jino jillɨ imitɨco deetavedino eneejiruno. ‡ **9:49** Sahaamefaño noono: Jaabadɨ mɨɨro parɨ famooro cɨɨjɨgairi imibachucafetefihi.

1 Jaadɨ Jesu Capernautɨ ihiinuudɨ fuubo Judea
jiinɨjevɨ Jorda onegueehi iicano jiinɨjevɨ. Jahɨ
siino miyamɨnaa diibojaa igaivuuhi. Jaamoco
jɨɨbeguehicaubo iicahicaubadɨ.

Jesu Jɨɨbeguehi Gaigoomɨco Ejeevesufinoditɨ.
(Rm 7.1-3; 1 Co 7.10-16)

2 Jaanaa fariseomɨtɨ saatoho Jesujaa asaaumoro
diiboco dilluvauhi ɨɨfurumo diiboco igaayɨcɨqui:
¿Naa fɨne imijiruno aijɨ mogaico ejeevesuno?
noomoro.
3 Jaaneguiiha diitoco nuubo: ¿Mɨllɨ nacu Moise
amɨɨhaico tajɨɨbauhi? nooboro.
4 Jaanegui nuumo: Mɨɨro Moise tajɨɨbauhi
jeevesuhaameque mahacɨmoro amɨɨhai taabaco
mejeevesuhica, nooboro, nuumo.
5 Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Mɨɨro amɨɨhaico
Moise tollɨ tajɨɨbauhi amɨɨhai cuhufojeebɨɨco
aatyɨmeuboro.
6 Jaanotɨ itɨconɨ Moocaani paryɨ fanoovaco ifi-
ivusuusumi gaifi, gaigo icano fiivusuubo.
7 Jillɨ iicamaño gaifi caanico, seejɨco icano
jeevesunɨcɨhi mogaima iminifetequi.
8 Jaamɨsi saafiibadɨro icanɨcɨcuuhi. Jaamaño
miimɨsiicɨ icacuutɨno saafiirucu.
9 Jillɨ iicamaño Moocaani agataacucuunoco
miyamɨnaa mudugaacucuudino, nooboro.
10 Jaadɨ jaahe iicacuudɨ ijɨɨbogomɨnaa siino dii-
boco toonoditɨ dilluuhi.
11 Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Mogaico
ejeevesuuboro sifigoco ɨɨcɨɨbo itɨconɨogohallɨvɨ
ajeva imitɨco ɨcɨhi.
12 Jaabadɨro bu gaigo aijɨco ejeevesugoro sifiico
atajevago tollɨro ajeva imitɨco ɨcɨhi, nooboro.

Jesu Seemeque Imino Onoono.
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

13 Jaanaa seemeque sɨvaumo Jesujaago diitoco idudɨɨcɨqui. Jaarunaaca ijɨɨbogomɨnaa toseejeque ɨsɨvaumoco ɨɨbahicauhi.
14 Jaanoco Jesu aatyɨmeuboro sɨfiiratuuhi. Jaaboro diitoco nuubo: Jaafa tajaa seeme saahi fɨne mɨhɨɨbano. Mɨɨro Moocaani aivojɨ diito seemebadɨ iicamono.
15 Miyanotɨro amɨɨhaico neehi: Jino seemene iicabadɨ Moocaani aivojɨco agaayɨcɨtɨɨbo ufucu feejitɨhi Moocaani aivojɨfaño, nooboro.

16 Jaaboro toseejeque ihiibɨcɨɨboro ihallɨvɨ ihuseque ficuhicaubo. Jaaboro diitoco imino nooboro Moocaanima iimaauhi.

Sihidɨ Inɨhɨbamɨma Iicaabo Jesuma Iimaahi.
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

17 Jaamañotɨ Jesu fuuhi. Jaanaa saafi miyamɨnaafi itɨcovodɨ ijinafatyuuboro iguiino ememuɨɨvuuboro diiboco dilluuhi: Idiimiibo Jɨɨbogomɨnaafi, ¿jinejeque fɨne, uujoho moonɨjirahi ifinɨjitɨno fiivoma icaqui? nooboro.
18 Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: ¿Mɨllɨtɨ uco idi-imiibo neehi? ¿Mɨɨjoho, nacu, iimiibo? Ɨdɨɨboro saafiiro Moocaani iimiibo.
19 ¿Nacu gaajahi Moocaani tajɨɨbajɨco? Sifigotɨ taabavadino, guijenɨdino, nanivadino, sitaaditɨ sɨcamañooco dɨɨbeguedino, bañɨsudino, diicaanimɨsico gaijɨ, nooboro.
20 Jaanegui diibo nuuhi: Jɨɨbogomɨnaafi, seemenetɨro paryɨ toonoco uujoho imino moonɨnɨcɨhi, nooboro.

21 Jaanegui Jesu emeeciuboro diiboco gaijiuhi.
Jaaboro nuubo: Sanurucu aivo dihimega iicano;
paryi dinehejeque naajete. Jaaboro iidaasumoco
daaci. Jaadi jari niquejefaño sihidi nihibamivaji.
Jaaboro tadyojicuti disaa, nooboro.*
22 Jilli diiboco unuuneri sihidi idaasuvuuboro,
idaasuno fuubo sihidi inihibamima iicaubo. Jaabo
inihibamico gaijiuhi.
23 Jaanegui Jesu ihuufococo emeeciuboro
ijiibogominaaco nuuhi: ¡Aivo sihidi jeevano
inihibamima iicamo Moocaani aivojifaño ofoono!
nooboro.
24 Jaaneri ijiibogominaa sihidiro jabafiituuhi.
Jaarunaa Jesu siino diitoco nuuhi: ¡Taseeme,
tihiicani Moocaani aivojifaño ofoono!†
25 Miiro sihidi jeevajitiruno camello januutu-
paajeri afatyono. Jaano janaanici aivo sihidi jee-
vano inihibamima iicamo Moocaani aivojifaño
ofoono, nooboro.
26 Jaaneri imi janaanici ajabafiituumoro dil-
lucasihicaumo: ¿Jana cajaatyo fine taajajirahi?
noomoro.
27 Jaanegui Jesu diitoco emeeciuboro nuuhi:
Miyaminaadi aivo sihidi jeevano. Jaanoti
Moocaanidi sihidi jeevatino. Miiro diibedi jineje
itihiinoba chahahi, nooboro.
28 Jaanegui Pedro diiboco nuuhi: Miiro miihai
paryi mubusumijeque mejeevesuhinimoro iima
mihiguehi, nooboro.

---

* **10:21** Sahaamefaño noono: Diguijeve imohobujeque diicibo tadyojicuti disaa. † **10:24** Sahaamefaño noono: ¡Tihiicani sihidi inihibamima iicamo Moocaani aivojifaño ofoono!

29-30 Jaanegui Jesu iimusuuhi: Miyanotɨro amɨɨhaico neehi, cajaatyohacho iijaco, inahabomɨco, inagomɨco, seejɨco, caanico, iseemeque, ijiinɨjeque icano taguiinodɨ, bu tahallɨtɨ taajasujɨɨbogoguiinodɨ icano ejeevesumo gaayɨcɨji jino jiijiinɨjehallɨvɨ ciendɨfova janaanɨcɨ iijanoco, inahabomɨhaico, inagomɨhaico, seejɨco, seemeque, jiinɨjeque icano ɨdaasuno omoonɨnofeenetɨ, bu jaadɨ ufucu asaajino niquejevɨ ifinɨjitɨno fiivoma icajimo icano.
31 Jaanotɨ guiraamo jisumi sihidɨ ejeevamo iicarumo guiinovɨ minifeteji. Jaanotɨ guiraamo jisumi guiinovɨ iicarumo tusumi sihidɨ ejeevamotɨ minifeteji, nooboro.‡

Jesu Iguijevejinoco Siino Jɨɨbeguehi.
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

32 Jaanaa jɨɨhairi icacuumo Jerusalejaagovɨ ufuumo. Jaanaaca Jesu ijɨɨbogomɨnaaco ɨmegavɨ sɨɨguehicauhi. Jaamo diito sihidɨ jabafiituumo. Jaarunaa saatoho diibo dojɨcutɨ ofoomo igutuumo. Jaanoma iicaubo Jesu siino diitoco fahuseecɨ motɨhaitɨ miimɨsiicɨ ɨdɨɨno iicaumoco ijeevadɨ ocoovauboro tɨcovauhi ɨjɨɨbuguubo diibo ɨdaasuno iicaujinoco.
33 Jillɨ nooboro: Memeecɨ, jino Jerusalejaago mefeehi. Jahɨgo uujoho Miyamɨnaafibadɨ Ifiivuubo sacerdotemɨ aivojɨto usefaño, caatɨnɨmɨnaa usefaño icano acɨcafeteji. Jaamo uco guijevefaño ohoovɨcɨmoro sihɨgootoco acɨjimo.

‡ **10:31** Griego iijɨri noono: Jisumi oono ajashutɨno ɨmegavɨ iicamo ufucu dojɨcuvɨ minifeteji. Jaanotɨ jisumi dojɨcuvɨ iicamo tusumi ɨmegavɨ icaji.

34 Jaaboco uco diito dejecumoro aamɨjimo, jɨɨrebamaaijimo icano. Jaadɨ uco guijenɨjimo. Jaaruubo uujoho mifucucɨ, safucu icanobuunatɨ guijevefañotɨ siino buheeteji, nooboro.

35 Jaanaa Zebedeo achimɨsi Jacoobo, Jua icamɨsi Jesujaa asaaumɨsiro diiboco nuuhi: Mojɨɨbogomɨnaafi, mihimeguehi ɨco midillunoco mɨsico adaacɨnoco, noomɨsiro.✡

36 Jaanegui Jesu diitɨsico nuuhi: ¿Mɨllɨ amɨɨsico uujoho omoonɨnoco mihimeguehi? nooboro.

37 Jaanegui nuumɨsi: Mihimeguehi mɨsico dihaivojɨfaño acasɨɨacunoco saafiico dinaninaagonovɨ, saafiico dimiyanaagonovɨ icano, noomɨsiro.

38 Jaanegui Jesu diitɨsico nuuhi: Jillɨ aivo amɨɨsi toono magaajatɨnoco midilluhi. ¿Nacu amɨɨhai uujoho ɨdaasuno iicajihillutɨ mahadujirahi? ¿Bu ɨdaasuno iicajifaihuri uujoho initɨcafotofaihuri minitɨcafetejirahi? nooboro.§

39 Jaanegui: Jɨɨhɨ, nuumɨsi.

Jaarunaa Jesu diitɨsico nuuhi: Miyaano fɨne uujoho aaduhilluonotɨ mahaduji, bu uujoho initɨcafetejibadɨ minitɨcafeteji icano.

40 Jaanotɨ naha oono tañaninaagonovɨ, bu tamiyanaagonovɨ icano macasɨɨvejinoco uujoho acɨjitɨrahi. Jaanotɨ jaatyo ɨdɨɨmeguiiharo iimibachucɨnɨnoco diito gaayɨcɨji, nooboro.

41 Jaanoco saatoho ijɨɨbogomɨnaa uguubumoro Jacoobomɨsijaago sɨfiiratuuhi.

✡ **10:35** Mt 22.20-28 § **10:38** Jillɨ eneejiruno: ¿Nacu amɨɨsi uujoho ɨdaasuno iicajibadɨ mihicajirahi?

42 Jaanegui Jesu diitoco ocoovauboro nuuhi:
Amɨɨhairyo magaajacuuhi jiinɨjemɨnaa aivojɨto
ijiinɨjeque atajɨɨbafinoco. Jaamofeeneri, bu
iicamo imityafimo imityari miyamɨnaaco
guiinonɨfihi.
43 Jaabadɨ amɨɨhaifaño tollɨ icajitɨno. Jaanotɨ
amɨɨhaifañotɨ sihidɨ ejeevaabotɨ iicaqui, jillɨ saa-
toho jeecɨbomɨnaafitɨ miminifoto.
44 Jaanotɨ bu cajaanɨhacho amɨɨhaifañotɨ
imiyaabotɨ iicagoobo paryɨ amɨɨhai
jeecɨvomɨnaafitɨ minifeteji.
45 Jaabadɨ mɨɨro uujoho Miyamɨnaafibadɨ
Ifiivuubo, uco ijeecɨvequi saautɨhi. Jillɨ
uujoho ejeecɨvooboro miyamɨnaahallɨvɨ tafiico
aacɨnofeenedɨ guiraamoco taajasuqui saauhi,
nooboro.

Jesu Bartimeoco Atyɨmesuhi.
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

46 Jaanobuunatɨ ɨɨfutuumo Jerico cuumivɨ.
Jaacuumitɨ Jesu ijɨɨbogomɨnaa, bu sihidɨ
miyamɨnaa icamoma tuucuumitɨ fuunaaca
Bartimeo onoobo ajashuno aatyɨmeutɨɨbo Timeo
achi jɨɨhaijɨniri gɨcɨnɨuhi nɨhɨbamɨco idilluubo.
47 Jaanaa Jesu Nazareoobo asaaunoco agaa-
jacɨuboro tɨcovaubo sefano ocoovadiicuubo: ¡Jesu
David Iyaachi, uco dɨdaasugo! nooboro.
48 Jaanoma iicamo saatoho diiboco: Illɨɨvequi,
noomoro ɨɨbauhi.
Jaarunofaño janaanɨcɨvɨro coovadiivehicaubo:
¡David Iyaachi, uco jeedɨ dɨdaasugo! nooboro.
49 Jaanegui Jesu ugucɨɨvuuboro: Diiboco mo-
coova, nuuhi.

Jaanegui diiboco ocoovaumo nuuhi: Imo imo diica. Jaaboro goova gañiivo ɨco coovaabo, noomoro.
50 Jaanegui ijeebutachehuco aganicaruuboro sefano ujulleeveuboro Jesujaago fuuhi.
51 Jaaboco Jesu dilluuhi: ¿Millɨ ɨco omoonɨnoco diimeguehi? nooboro.
Jaanegui aatyɨmeutɨɨbo diiboco nuuhi: Jɨɨbogomɨnaafi, aatyɨmeneque imeguehi, nooboro.
52 Jaanegui Jesu nuuhi: Jii, fuucu taca buheete-cuuhi imiyaavogomaño, nooboro. Jaasumiro di-ibo imino atyɨmecuuhi. Jaaboro Jesu dojɨcutɨ jɨɨhairi fuubo.

11

Jesu Jerusale Cuumifaño Jɨcafetehi.
(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

1-2 Jaadɨ Jerusale fiitɨno ɨɨfutuumo Betfaje cuumi, bu Betania cuumi icano jɨnivɨ Olivohono iicagajɨ tɨcovovɨ. Jaamañotɨ Jesu ijɨɨbogomɨnaatɨsitɨ miimɨsiicɨco galluuhi: Mofoo, oono motɨcovo iicacuumijaago. Jahɨ mahatyɨmeji burrogayɨ duujecɨnɨɨboco mɨɨhaiñooba diiberihi ɨɨgotɨɨboco. Jaaboco misinaayumɨsiro juu mɨsɨva.
3 Jaanotɨ mɨɨhaiñooba amɨɨsico: ¿Collɨhi misinɨɨhi? onoohachi, monoo: Mohaivojɨɨbo eneeneguiiha. Jaaruuboco goovajino uhuumisuno monoo, nooboro.
4 Jaanegui ufuumɨsi atyɨmeteuhi burrogayɨco guhugajɨnivɨ jahisivɨ jɨɨhaifaño duujecɨnɨɨboco. Jaamɨsiro diiboco sinaayumɨsi.

5 Jaarunaa saatoho tooneri iicaumo diitɨsico nuuhi: ¿Jinejeque toono momoonɨhi? ¿Collɨhi muburroco misinɨɨhi? noomoro.
6 Jaanegui diitɨsi diitoco Jesu unuubadɨ nuuhi. Jaanoma iicamo satyusuumo.
7 Jaaboco Jesujaa ɨɨfutusuudɨ igaachehunoco diibohallɨvɨ ificuudɨ Jesu ihallɨ casɨɨvuuhi.
8 Jaanaaca bu sihidɨ saatoho igaachehuneri jɨɨhaico jeebuhicauhi. Jaanotɨ saatohosa ɨmoho jaaɨnoco iquitɨmoro jɨɨhaifa tafusuhicauhi.
9 Jaanaaca ɨmegavɨ ofoomo, bu dojɨcutɨ asaamo icamo sahaguehicauhi: ¡Hosana! Imicani Mohaivojɨɨbo memeri asaabo.
10 Imicani aivojɨ asaano; mootadi sɨɨcɨjeobo David aivojɨbadɨ asaano. ¡Tollɨro niquejefa Hosana Moocaanico masahago! noomoro.
11 Jaabo Jesu tuucuumifaño ufuuboro Moocaani iijafaño jɨcafutuubo. Jaadɨ fanoovaco fahɨgovavɨ emeecɨhicaudɨ fuucuubo paryɨ ijɨɨbogomɨnaama Betaniavɨ mihiijɨcuneguiiha.
12 Jaano seseevedɨ Betaniatɨ ufuuhɨ Jesuco ajeba aivuuhi.✡
13 Jaanaa tehesinotɨ atyɨmeubo higueraho sihidɨ aamevahoco. Jaanegui meecɨtuubo: Fɨne inoovatama icano, onoomaño. Jaarunaa chahauno, jillɨ botɨ aamenereu noovautɨho onoovafisumi iicautɨmaño.
14 Jaanoma iicaubo Jesu toohoco nuuhi: Mɨɨhaiñooba jee dinoovataco ufucuro gueenejitɨhi, nooboro. Jaanoco ijɨɨbogomɨnaa guubuuhi.

Jesu Templojaco Imibachuuhi.
(Mt 21.12-16; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

✡ **11:12** Mt 22.18-19

15 Jaanotɨ ufuumo Jerusalevɨ ɨfutuuhi. Jaadɨ Jesu
Moocaani iijafaño ufuuboro toojafaño naajeteque
eheetavuumo isivɨ gavaracuubo. Jaabadɨro bu
nɨhɨbamɨco uhuumisuhicaumo mesanoco baavɨ
gavaracuubo, bu tollɨro nimɨihumɨco anaajehi-
caumo icaganoco moonɨubo icano.
16 Jaaboro imuguutɨɨbo mɨɨhaiñooba siinoco too-
jafañodɨ acañɨunoco.
17 Jaadɨ jillɨ nooboro diitoco jɨɨbeguehicauhi:
Mɨɨro Caatɨnɨhaamefaño noono: Taaja Moocaan-
ima iimaajareji paryɨ faacuumivadiro, noonoro.
Jaarujaco amɨɨhai nanivamɨnaa iijatɨro mimini-
iyuhi, nooboro.
18 Jaanoco sacerdotemɨ aivojɨto, bu
caatɨnɨmɨnaa icamo uguubumoro diiboco
toonohallɨtɨ igaicaauqui ituma ɨfehicauhi: ¿Naa
fɨne, mɨllɨtɨ momoonɨji? noomoro. Jaarumo
diiboco iguihicauhi paryɨ miyamɨnaa diibo
ɨjɨɨbegueneri ajabafiitehicaunoma iicaumo.
19 Jaadɨ mihiijɨcuneguiiha Jesu tuucuumitɨ fuu-
cuuhi.

Higueraho Ochoomono.
(Mt 21.20-22)

20 Jaano seseevedɨ siino fucuro tomañodɨ
afatyumo atyɨmeuhi tohigueraho ibacocono-
maryo uchuumucunoco.
21 Jaanoco Pedro esafutuuboro Jesuco nuuhi:
Meecɨ mojɨɨbogomɨnaafi, mee oono higuerahoco
ɨɨjoho afaijahinɨho chuumucuhi, nooboro.
22 Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Moocaanico
mimiyaavogo.

23 Miyanotɨro amɨɨhaico neehi: Cajaatyohacho
jigajɨco: Jinootɨ eedeenenere muuaifaño difoo,
onoomoro agalluhachiijɨ tollɨ icajino. Jaamo
ijeebɨɨfañodɨ guucɨbatɨmo jino onoobadɨ iicajinoco
imiyaavogohachiijɨ onoobadɨ icajino.
24 Jaanegui amɨɨhaico neehi: Paryɨ
Moocaanico midillunoco, magaayɨcɨji, noomoro
midilluhachiijɨ amɨɨhaidi tollɨ icajino.
25 Jaamo bu Moocaanima mihiimaasumi
cajaatyomahacho imitɨno mihicahachiijɨ diitoma
mihimibachucasihachiijɨ niquejefaño iicaabo
amɨɨhai Caani amɨɨhai imitɨco buusuji.
26 Jaanotɨ mihimibachucasitɨhachiijɨ amɨɨhai
Caani niquejefaño iicaabo amɨɨhai imitɨco
buusujitɨhi, nooboro.*

27 Jaadɨ uumiumo Jerusalevɨ ɨfutuuhi.✡ Jaadɨ
Jesu templojafañodɨ ɨgooboro feehicaunaaca sac-
erdotemɨ aivojɨto, bu caatɨnɨmɨnaa, bu tomaño
quillahuto icamo diibojaa asaaumoro
28 diiboco dilluvauhi: ¿Jineje mitya iijɨri ɨɨjoho
jinehejeque jillɨ moonɨhicahi? ¿Mɨɨjoho ɨco tomity-
aco jillɨ moonɨqui aacɨneri? noomoro.

29 Jaanegui Jesu diitoco iimusuuhi: Uujoho
bu tollɨro amɨɨhaico dilluji. Jaanoco uco mihi-
imusuhachiijɨ, amɨɨhaico neeji comityari uujoho
jino omoonɨnoco.
30 ¿Nacu Jua nitɨhiijɨ cuucatɨojɨu? ¿Niqueje-
jaagotɨojɨ, nacu miyamɨnaajaagotɨojɨ? mihiimusu,
nooboro.

---

* **11:26** Sahaamefaño toversiculoco ficuutɨmo. ✡ **11:27** Mt 22.23-27; Lc 22.1-8

31 Jaanegui sanomɨro noocasihicauhi: Niquejeojɨ munuuruva du mɨɨhaico: ¿Jaanoco bu collɨhi mimiyaavogotɨhi? neejiruubo.
32 Jaanotɨ bu miyamɨnaajaagotɨojɨ munuuruva, imijitɨruno noomoro, noocasiumo miyamɨnaaco iguiumoro. Mɨɨro paryɨ famooro miyamɨnaa Juaco miyaano Moocaani iimaamɨnaafi iicaunoco agaajauneguiiha.
33 Jaamoro: Magaajatɨhi, nuumo Jesuco.

Jaanoma iicaabo bu Jesu diitoco iimusuhi: Jaano jeevari bu uujoho amɨɨhaico jillɨtɨ moonɨhi eneejiruno, nooboro.

12

Iimitɨno Dudɨcamaajemɨnaavɨ Ohoovɨcɨno.
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

1 Jaadɨ Jesu tɨconɨuhi siinovɨ oovɨcɨɨboro ɨjɨɨbuguubo: Saafi miyamɨnaafi baacuco ifaguifaño abasuuboro toonocohallɨdɨ mecunɨuhi, bu ifafaihuco ɨɨcɨjinoco eetavuubo, bu tollɨro tofaguifeenetɨ torrehacɨco eetavuubo tohacɨ nijequetɨ toonoco iteemequi icano. Jaaboro dudɨcamaajemɨnaaco tofaguico utuumusuhinɨuboro sihɨ tehesino fuubo.
2 Jaano ibaacu onoovacudɨ iicojɨmɨnaafico galluubo diito tofagui dudɨcamaajemɨnaajaago: Tamañoco dɨɨcɨto, nooboro.
3 Jaaruuboco diito agaayɨcɨumoro ahaamɨhicaudɨ botɨɨboco dojɨcuvɨro galluumo.
4 Jaaneguiiha bu sifiico galluubo. Jaaruuboco tollɨro iinigaɨtɨ agafucuhicaumoro diiboco aivonoono eneehicaumoro botɨɨboco galluuhi.

5 Jaaneguiiha bu sifiico galluubo. Jaaruuboco gaicaaumo. Jaaneguiiha bu guiraamo saatohoco galluubo. Jaarumotɨ saatohoco aamɨumo, jaanotɨ saatohoco gaisiraicɨumo icano.

6 Jaanobuuna saafiirucu illi aatyuvuuno guiraano agaijɨubo. Jaaboco niinoonoro galluubo achico: Fɨne bocɨguejimo, nooboro.

7-8 Jaarunaa diito noocasiuhi: Jaanɨ duhu imi toonoco agaayɨcɨjiibo. Masɨɨ miguijenɨqui. Jaadɨji mɨɨhai toono abajatotɨ mihicaji, noomoro diiboco agaayɨcɨumoro guijenɨumo. Jaamoro diiboco toonotɨ buhɨgovɨ gañɨɨumo, nooboro

9 diitoco Jesu dilluuhi: ¿Fɨne mɨllɨ tofagui abajaabo diitoco moonɨjirahi? Mɨɨro asaaboro diito dudɨcamaajemɨnaaco ifinɨsuuboro ifaguico sidudɨcamaajemɨnaaco acɨjirahi.

10 ¿Nacu memeecɨtɨhiica Caatɨnɨhaamefaño jillɨ onoonoco?

Guiisiri iijanoco eetavonɨcɨmo imi guiisibaco ɨtɨhɨsumoro gañɨɨhi. Jaarunofaño saafi agaajaabo tobaco dojɨcuvɨro ɨcɨhi toba iminoco agaajamaño. Jaaboro aivo imimaño ficuubo.

11 Jinooco Aivojɨɨbo Moocaani eetavehi. Jaano aivo mɨɨhaidi sihidɨ jeevahi, noono Caatɨnɨhaamefaño, nooboro.

12 Jaanoma iicamo Jesuco igaayɨcɨqui moonɨumo diitoco eneejirunoco siinovɨ oovɨcɨɨboro onoonoco agaajacɨumoro. Jaarumo miyamɨnaaco iiguiumoro diiboco ejeevesuumoro fuucuumo.

13 Jaanobuunatɨ Jesujaa galluumo fariseomɨoto,
Herodianomɨoto iicamoco ɨɨfurumo diiboco
mɨllɨhacho onoonotɨ igaayɨcɨqui.✡
14 Jaamo asaaumoro diiboco nuuhi:
Jɨɨbogomɨnaafi, ɨɨjoho miyamɨnaa onoonoco
jeecɨvotɨɨbo miyaabo idiicanoco mɨɨhai
magaajahi, bu paryɨ miyamɨnaa sabadɨro
desɨcɨnɨfinoco magaajahi icano. Jaamaño
Moocaani jɨɨhaico miyanotɨro dɨɨbeguehicahi.
¿Naa ɨɨdi imino Cesar ajaadusunoco majaaduno?
¿Nacu majaadujitɨhi? noomoro.
15 Jaarunaa ibañɨfiira jeebɨɨco agaajacɨuboro di-
itoco nuubo: ¿Collɨhi uco mɨnɨsuhi? Ene sajeetɨ
nɨhɨbajetɨ mɨsɨva meecɨqui, nooboro.
16 Jaanegui diibojaa sɨvaumo. Jaajeque
emeecɨuboro diitoco nuuhi: ¿Nacu mɨɨjoho ɨmene
jino, bu jino imomono icano? nooboro.
Jaanegui diito: Cesarno, nuuhi.
17 Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Cesarnoco Ce-
sarco mahacɨ. Jaanotɨ Moocaaninoco Moocaanico
mahacɨ, nooboro. Jaaneri sihidɨro eetyehicaumo.
18 Jaanaaca diibojaa saatoho saduceomɨ igui-
jevecumo siino buheetejitɨhi onoonɨcɨmo asaau-
moro diiboco dilluvauhi:✡
19 Jɨɨbogomɨnaafi, Moise mɨɨhaidi jillɨ caatɨnɨuhi:
Saafi nahabo mogai seemevatɨgo cojɨtɨ iguijeve-
hachiijɨ inahabo ifibaijɨgoco ɨɨcɨɨboro inahabobu-
una eseemevase caani momofaño icaji, nooboro
Moise.
20 Mɨɨro saatohotɨ sano nahabomɨro icauhi
sahuse juugahusetɨ miimɨsiicɨ ɨdɨɨmo. Jaamotɨ

✡ **12:13** Mt 22.15-22; Lc 22.20-26 ✡ **12:18** Mt 22.23-33; Lc 22.27-40

saafi taabavauhi. Jaaruubo seemevatɨɨboro guijeveuhi.
21 Jaanegui saafi inahabo ifibaijɨgoco ɨcɨuhi. Jaaruubo tollɨro seemevatɨɨboro guijeveuhi. Jaaneguiiha bu allɨvɨoobo. Jaaruubo bu tollɨro icauhi.
22 Jaamo famooro tollɨ diigoma icauhi. Jaarumotɨ saafiiba seemevautɨhi. Jaano nijequetɨ bu tollɨro diigo guijeveuhi.
23 Jaamo buheetesumi siino ubuheetedɨ, ¿cajaanɨ taabaji? fɨne famooro diigoco ataabavacuumañɔ, noomoro.
24 Jaaneguiiha Jesu diitoco iimusuuhi: Jillɨ amɨɨhai mɨtɨhɨɨvehi Caatɨnɨhaamefañɔ onoonoco, bu Moocaani gaaja iicanoco magaajatɨmañɔ.
25 Mɨɨro guijevetɨ siino ubuheetedɨ gaifiimɨ, gaigoomɨ icamo taabavacasicujitɨhi niquejefañɔ iicamo toomomɨnaabadɨro icacuujimo.
26 ¿Nacu toono guijevemɨnaa ubuheetejinotɨ Moise aamefañɔ, onoonoco amɨɨhai memeecɨtɨhiica? ¿Mɨllɨ nacu Moocaani diiboma iimaauhi ɨmoho ɨjɨgaunofeenetɨ? Mɨɨro nuubo: Uujoho Abraham, Isaac, Jacob icamo Aivojɨɨbo, nooboro.
27 Jaamañɔ Moocaani guijeve aivojɨɨbo icatɨno. Moocaani ubuheeme Aivojɨɨboro. Jaamañɔ aivo amɨɨhai jillɨro guiraano mɨtɨhɨɨvehi, nooboro.

Aivo Imiya Tajɨɨba.
(Mt 22.34-40; Lc 10.25-28)

28 Jaanaaca saafi caatɨnɨmɨnaafi gaseuhi diitoma ihiimaacasinoco uguubuuboro. Jaabo Jesu imino diitoco iimusuunoma iicaubo diiboco dilluubo: ¿Conɔ aivo tajɨɨbatɨ aivo obocɨno? nooboro.

29 Jaanegui Jesu diiboco iimusuhi: Imiya
tajɨɨba jino; muguubu Israel ɨdɨɨboro saafiiro
Mohaivojɨɨbo Moocaani.
30 Jaabo Moocaani Dihaivojɨɨboco gaijɨ paryɨ di-
jeebɨɨmaryo, paryɨ difiimaryo, paryɨ dihesamaa-
jemaryo, bu paryɨ disefamaryo icano. Jino aivo
imiya tajɨɨbajɨ.
31 Jaano allɨvɨono bu aivo tobadɨro jeevahi jino;
sitaaco gaijɨ difiico agaijɨbadɨro, onoono. Chahano
satajɨɨba aivo jino janaanɨcɨ iicano, nooboro.
32 Jaanoma iicaubo icaatɨnɨmɨnaafi diiboco
iimusuhi: Jɨɨhɨ jɨɨbogomɨnaafi, miyaanoco aivono
neehi, saafiiro Moocaani iicanoco, chahaabo sifi
diibo janaanɨcɨ iicaabo.
33 Jaaboco magaijɨno paryɨ mojeebɨɨmaryo,
mohesamaajemaryo, mosefamaryo, mofibadɨro
sitaaco magaijɨno icano aivo imino. Jaabadɨro
asimɨco agaicaaumoro jeecɨvonoco ifajɨcɨcɨvɨ
ificuunɨcɨno tollɨ imino. Jaarunaa Moocaanico, bu
sitaaco icano magaijɨno imino fanoo janaanɨcɨvɨ,
nooboro.
34 Jaanegui imino iimusuunoco Jesu
aatyɨmeuboro diiboco nuuhi: Jɨɨ, tehesitɨhi ɨɨjoho
Moocaani aivojɨtɨ, nooboro. Jaanotɨro mɨɨhaiñooba
siino diiboma dillamaaicuutɨhi igutumaño.

¿Mɨɨjoho Iyaachi Fɨne Cristo?
(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

35 Jaanaa Jesu Moocaani iijafaño ɨjɨɨbogoobo
neehicauhi: ¿Mɨllɨ jaamo caatɨnɨmɨnaa Cristoco
David iyaachi neehicahi?
36 Mɨɨro David icaruubo Moocaani Gaijafeenedɨ
ihiimaausumi nuuhi:

Mohaivojɨibo Moocaani Tahaivojɨibo Cristoco nuuhi: Tamiyanaagonovɨ casɨivo, dimɨnaaco ditɨhaiguiino uujoho ificuunohachuta, nooboro.

37 ¿Mɨillɨ jaabo Cristo David iyaachi icajirahi, David bu icaruubo diiboco: Aivojɨibo, unuuno icanaaca? nooboro.

Jaanoco sihidɨ miyamɨnaa iicaumo imono guubunɨcɨhicauhi.

38 Jaabo Jesu diitoco ijɨibogoobo neehicauhi: Icɨgusuno mihica caatɨnɨmɨnaatɨ, oono caamovonoono gaachehunoma ɨigomoco, goohasinofeenevɨ aivo imino idillunoco iimoyɨicɨfimotɨ.✡

39 Bu jaamo sinagogajafa ufuusumi aivo iimiya icaganocoro ujuvicamaaifimotɨ, bu machusumi iimimañejevɨro iicafimotɨ.

40 Bu fibaijɨto gaigoomɨ iijanoco udumɨtɨicɨmoro ɨfurumo, toonoco utuvuusumo caamovono Moocaanima iimaanɨcɨmo sitaaco ibañɨqui. Jaamaño guiraajino aivo cɨijɨgaifaño ijaadaco agaayɨcɨno, nooboro.

41 Jaanobuunatɨ safoono Jesu Moocaani iijafaño nɨhɨbamɨco ɨjɨcuhicauno ɨmega ɨgɨcɨnɨmañotɨ ɨifɨnɨcɨhicauhi miyamɨnaa tobafa nɨhɨbamɨco ɨjɨcumoco. Jaamo saatoho sihidɨ inɨhɨbamɨma iicameheje guiraano jɨcuhicauhi.

42 Jaanaa saafigo ɨdaasuno fibaijɨgo agaseugoro tobafa mijeegayɨicɨco jɨihacuvauhi mɨidɨno ijaada iicajecɨco.

43 Jaanoco Jesu aatyɨmeuboro ijɨibogomɨnaaco ocoovauboro nuuhi: Miyanotɨro amɨihaico

✡ **12:38** Mt 22.1-36; Lc 22.45-47

neehi: Ajaamo ɨdaasuno fibaijɨgo paryɨ famoova nɨhɨbamɨco tobafa ɨjɨcumo janaanɨcɨvɨ aivo ficuuhi.
44 Miɨro paryɨ aacɨmo diitoma ucuujɨvaachutɨnotɨ acɨhi. Jaanotɨ diigo ihɨdaasutɨ paryɨ acɨgo tooneri amachujirunoco, nooboro.

13

Jesu Neehi Temploja Ifinɨsucafetejinoco.
(Mt 24.1-28; Lc 21.5-24)

1 Jaabo Jesu Moocaani iija templo onoojafañotɨ inuuboco saafi ijɨibogomɨnaafi nuuhi: Meecɨ mojɨibogomɨnaafi, bañɨfiira guiisibano bañɨfiira iijanotyɨgaba, nooboro.
2 Jaarunaa Jesu diiboco iimusuuhi: Mahatyɨmehi jino iijanotyɨgabajeque. Jaaruno toonovɨ iguiisibano siibahallɨvɨ, siibahallɨvɨ icano atyuuvotɨno paryɨ sahɨ callajaavejino, nooboro.
3-4 Jaadɨ fuumo Olivohono iicagajɨjaago tooja Moocaani iija oonegueehivɨ. Jaanaaca Jesu gɨcɨnɨuboco Jacoobo, Jua, Andre icamo toovono dilluuhi: Mihimeguehi miɨhaico ɨdiɨbogonoco cusu iɨjoho onoono iicaji. ¿Mɨllɨtɨ magaajacɨji paryɨ toneheje ɨtɨcovanoco? noomoro.
5 Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Esɨcɨnɨno mihica miɨhaiñooba amiɨhaico bañɨdino.
6 Guiraajimo tamemeri asaano: Uujoho Cristo, noomoro.
7 Jaabadɨro bu mɨnaano jɨibogonotɨ muguubusumi, ɨmucugai ñɨhicunejetɨ muguubusumi icano mihiguetejirahana, tollɨ icajino. Jaaruno toono inijequeevacuujino icatɨno.

8 Mɨɨro siijiinɨjeoto siijiinɨjeotoma moonɨcasiji,
sihaivojɨ sihaivojɨma moonɨcasiji. Jaasumi
fahɨgovavɨ jiinɨje maryɨbaji, ajebano iicaji icano.
Jino ɨdaasu iicajino ɨtɨcovano.

9 Jaasumi amɨɨhai ifiico magaihuɨnɨ amɨɨhaico
aivojɨto iigaivomoco acɨjimo. Jaamo amɨɨhai
uco mimiyaavogomo tajɨɨbamɨnaa aivojɨteje
ɨmefeenevɨ masatyocafeteji. Jaamo uutɨ diitoco
mɨjɨɨbeguehi.

10 Mɨɨro jiinɨje ifinɨcuujino ɨmegavɨ
taajasujɨɨbogo paryɨ faajiinɨjeriro jɨɨbogocafeteji.

11 Jaasumi amɨɨhaico aivojɨtoco ihacɨqui diitojaa
asatyusumi: ¿Mɨllɨ fɨne meneeji? noomoro mehe-
samaaijirahana. Tollɨ iicacuudɨ Moocaani amɨɨhai
jeebɨɨfaño ificuunocoro monoo. Amɨɨhairyo mihi-
imaano icajitɨno jillɨ Moocaani Gaija amɨɨhaifañotɨ
iimaaji.

12 Jaasu inahaboro inahaboco igaicaauqui acɨji.
Jaabadɨro bu caaniro iseemenequeji iseemere
caanijaagovɨ iminifotomoro caanico acɨjimo sita
igaicaauqui icano.

13 Jaasumi faaboho amɨɨhaico jɨɨheveji tamomo-
hallɨtɨ. Jaarunaa tollɨ icarunofa ejenaaubo taajaji.

14 Mɨɨro Moocaani iimaajɨɨbogomɨnaafi
caatɨnɨuhi: Johono imitɨno ɨɨdicunoco
omoonɨɨboro ifinɨsufinotɨ jaano templojafaño iica-
maño iimimañeri iicacuutɨnoco mahatyɨmecuudɨ,
aameque mɨhɨɨfɨnɨcɨhicamo magaaja. Jaadɨ
Judeao jiinɨjeri mihicamo ifagajɨnojaa magaacɨnɨ.

15 Jaanotɨ bu tusumi saatoho iija niibahucuri
mihicahachiijɨ miniitomoro fañovɨ mɨjɨcafetedino
siinobaco mɨhɨcɨqui.

16 Jaanotɨ bu buhɨ faguifaño mihicamo amɨɨhai gaachehuco mɨhɨcɨqui jaahevɨ muhuumidino.
17 Jaanotɨ, ayɨ, fɨne ɨdaasucani icajimo gaigoomɨ tusumi oovato iicamo, bu imɨfañotɨ aduseejema iicamo icano. ¿Mɨllɨ bu gaajirumo?
18 Jaanegui Moocaanico midillu jaamo iimitɨfucuje sɨɨcurasumi gaatɨmo mihicahi.
19 Tusumiji sihidɨ aivo ɨdaasuno mihicaji fucuje icaji jiinɨjeque Moocaani ifiivusuunotɨro aatyɨmeratɨfucuje. Jaarunobuunatɨ siino ufucu atyɨmeracuujitɨhi.
20 Jaafucujeque Mohaivojɨibo ibaaresutɨruva tusumi iicajimotɨ mɨɨhaiñooba taajajitɨrahi. Jaaru-ubo tufucujeque baaretesujiibo itaadɨmo diibo ɨɨcɨumo toono ɨdaasunotɨ itaajaqui.
21 Jaanotɨ amɨɨhaico saatoho: Memeecɨ jaanɨ Cristo, memeecɨ jaadi Cristo, onoohachiijɨ: Miyaano meneedino.
22 Jillɨ jihovoto saaji Cristo ifibadɨ iminifo-tomoro, bu Moocaani iimaajɨibogomɨnaabadɨ icamo. Jaamo sihidɨ ejeevanoonoco eetavejimo niqueje mitya iijɨnobadɨ iicanehejeque ɨɨfurumo miyamɨnaaco ibañɨqui, bu Moocaanita iicacuurumoco ijishɨtɨhachiijɨ bañɨjimo.
23 Jaanegui amɨɨhai mityano mihimibaicɨnɨcu amɨɨhaico jino uujoho ɨmegavɨro jɨibugucuuhi, nooboro.

Jesu Miyamɨnaafibadɨ Ifiivuubo Siino Asaajino. (Mt 24.29-44; Lc 21.25-33)

24-25 Jaasumi toono ɨɨdaasufucujebuunatɨ nɨhɨba jabaaveji, bu fucuo nɨhɨba achɨcɨcujitɨhi, bu

meecɨrɨ niquejefañotɨ aifeji, paryɨ niquejefaño iicano mitya maryɨbaji icano.
26 Jaadɨ jarihiica mahatyɨmeji uujoho Miyamɨnaafibadɨ Ifiivuubo aimuufaifeenedɨ sihidɨ mityama, tahaivojɨma icano asaanoco.
27 Jaaboro uujoho tatyoomomɨnaaco atajɨɨbamo tañanɨtamoco igaiyɨɨcɨjimo fahɨgovatɨ jiinɨjejɨnibaacɨtɨ, niquejejɨnibaacɨtɨ icano.

28 Jaanegui oono higuerahotɨro magaaja mɨɨro igacano afaivunusumiro ihaamene ruutunɨcɨhi. Jaanotɨ ficaba ifiitɨcunoco magaajanɨcɨhi.
29 Jaabadɨ amɨɨhai magaaja paryɨ fanooro jino uujoho onoono iicanoco mahatyɨmecudɨ mehesɨcɨnɨcu jiinɨje ifinɨjino ifiitɨcunoco.
30 Miyanotɨro jino amɨɨhaico neehi, paryɨ jineheje icaji miyamɨnaa toonoco aatyɨmejimo guijevetɨmaacaro.
31 Niqueje, bu jiinɨje icano fatyeji. Jaanotɨ jino uujoho onoono sɨcamañovɨ fatyejitɨhi.

32 Jaaruno tufucu ihoovo iicanoco mɨɨhaiñooba gaajatɨhi. Moocaani toomomɨnaa niquejefa iicarumo, bu uujoho Moocaani Seemene icaruubo gaajatɨhi icano ɨdɨɨboro Moocaani tufucuco gaajahi, nooboro.

33 Jaanegui amɨɨhai mihimibaicɨnɨcu toomomoro magaajatɨhi ihoovofucu cusumihacho iicajinoco.
34 Saafi tehesino ifeequi iicojɨmɨnaaco idudɨcamaajeque aacɨɨboro iguhugaco ofoonobuuna saafiico utuumusuuboro, diibo icanɨcɨbadɨ uujoho feejihiica.

35 Jaanegui mihimibaicɨnɨcu magaa-
jatɨhi aivojɨibo cusumihacho agasejinoco
ijɨcuuvɨbahacho, fucufeenevɨbahacho, catava
ojɨiberibachacho, fucurobahacho.
36 Jaanegui mihimocɨsu amɨihaico imimañobatɨ
asaaboro mɨcɨgamoco atyɨmevadiibo.
37 Jino amɨihaico onoonoco famoocoro neehi
mihimibaicɨnɨcu, nooboro.

14

(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

1 Jaanaaca mifucucɨrucu Pascuaco
eheetavuujino iicauno, bu ijɨcutaama achahano
maahuno jɨibaimoco eheetavuujino icano.
Jaanaa sacerdotemɨ aivojɨto, caatɨnɨmɨnaa icamo
guiinehicauhi mɨllɨhacho ɨifurumo sɨcamañooco
abañɨmoro toonohallɨtɨ Jesuco igaicaauqui.
2 Jaarumo neehicauhi: Jɨibaimofa
momoonɨjitɨhi miyamɨnaa ñaaɨvotɨmo iicaqui,
noomoro.

Betaniavɨ Jesuco Facɨcɨfaihuri Jeesuugo.
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

3 Jaanaaca Jesu Betaniari foojohoma Simon
iicaubo iijafa icauhi. Jaabo imachuqui
acasɨivuubo icaunaaca saafigo gaigo gaseuhi
alabastro eetavotapaajefaño facɨcɨfaihu nardo
onoofaihu gatyuucɨ sihidɨ ijaada icanoma.
Jaagoro toopaajeque agasucuugoro ifacɨcɨfaihuco
Jesu nigaɨhallɨvɨ tucaruugo.
4 Jaaneri saatoho tomañeri iicaumo
ɨsɨfiiratuumoro noocasiuhi: ¿Collɨhi oono
facɨcɨfaihu bañamaaiquifetehi?

5 Tofaihuco trescientos denario janaanɨcɨvɨ
manaajemere ɨɨdaasufiimoco mahacɨtanoco,
noomoro diigojaa sɨfiiratuumo.
6 Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Jaafa icago.
¿Collɨhi macasivusuhi? Imino uudi moonɨgo.
7 Ɨdaasufiimo fahiijɨvaro amɨɨhaima icaji.
Jaamoco mihimugusumi imino momoonɨ. Jaanotɨ
uujoho amɨɨhaima fahiijɨvaro icajitɨhi.
8 Ajaamo ɨdɨɨgoro imino uco moonɨhi tafiico
afacɨcɨsugo cɨɨhojɨfaño ɨcɨɨcafetejino ɨmegavɨ.
9 Miyanotɨro amɨɨhaico neehi: Cuucahacho
fahɨgova jino taajasujɨɨbogoco faajiinɨjeri
ɨjɨɨbogohɨgo tollɨro jino diigo omoonɨno
jɨɨbogocafeteji, toonotɨ diigoco ihesafetehicaqui,
nooboro.

Juda Jesuco Naajeguehi.
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

10 Jaanaaca Juda Iscariote onoobo,
ijɨɨbogomɨnaa fahuseecɨ motɨhaitɨ miimɨsiicɨ
ɨdɨɨmoobo fuuhi sacerdotemɨ aivojɨtoco
emeecɨtoobo diitoma ihiimaaboro Jesuco diito
usefaño ihacɨqui.
11 Jaanoco diito uguubuumoro sihidɨ imo
imo minifutuuhi. Jaamoro nɨhɨbamɨco diiboco
acɨguumo. Jaanoma iicaabo aivo Ijuda Jesuco
diito usefaño ihacɨqui moonɨhicauhi.

Aivojɨɨbo Niinoono Amachuuno.
(Mt 26.17-30; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-25)

12 Jaanaaca ijuurisutama achahano maahuno
jɨɨbaimo tɨcovacuuhi, bu Pascua ovejaco
agaicaauhicausumi icano. Jaanegui Jesuco

ijɨibogomɨnaa dilluuhi: ¿Conoovɨ diimeguehi Pascua machutaaco meheetavonoco. Jaabo machuhi? noomoro.

13 Jaanegui ijɨibogomɨnaatɨ miimɨsiicɨco agalluuboro nuubo: Cuumifaño mofoo. Jahɨ mahatyɨmeji gaifi ɨcɨñuuri nɨfaihuco asatyooboco. Diiboma mofoo.

14 Jaabo ɨjɨcafotojaoboco monoo: Mohaivojɨibo jillɨ neehi: ¿Comecufaño tajɨibogomɨnaama Pascua machutaaco machuji? noobo, monoo.

15 Jaadɨ amɨihaico ɨifusujiibo guiraamecu caamovohɨ iicamecu imibachucɨnɨcumecuco. Jahɨ Pascua machutaaco meheetavo mɨihaidi, nooboro.

16 Jaanegui ijɨibogomɨnaatɨsi ufuumɨsi tuucuumivɨ ɨfutuuhi. Jaamɨsi atyɨmeteuhi Jesu unuubadɨ iicanoco. Jaamɨsiro tomañovɨ Ipascua machutaaco eetavucuumɨsi.

17 Jaadɨ jarihiica iijɨcuuvɨ Jesu ijɨibogomɨnaama fahuseecɨ motɨhaitɨ miimɨsiicɨ ɨdɨimoma gasevauhi.

18 Jaamo amachumo gɨcɨnɨumaaca Jesu diitoco nuuhi: Miyanotɨro amɨihaico neehi: Jino amɨihai uuma mamachumootɨ saafi uco acɨji igaicaauqui, nooboro.

19 Jaaneri sihidɨ ɨidaasuvuumoro diiboco saafiiri dilluhicahicaumo: ¿Uujoho icatɨno, etɨ? noomoro.

20 Jaanegui Jesu diitoco iimusuuhi: Jino amɨihai fahuseecɨ motɨhaitɨ miimɨsiicɨ ɨdɨino mihicamotɨ saafi uuma butajefaño maahuco efeeyacuubo diibeji.

21 Jaaruno jillɨ Caatɨnɨhaamefaño uutɨ onoobadɨ uujoho Miyamɨnaafibadɨ Ifiivuubo feehi.

Jaarunofaño ɨdaasucani iicajiibo uco aacɨɨbo. Aivo iimijiruno diibedi fiivuutɨɨbo iicauruva, nooboro.

22 Jaamo machuumaaca Jesu imaahuco agaayɨcɨuboro Moocaanico graciaco acɨuhi. Jaadɨ iquisicɨuboro diitoco acɨubo: Ɨfaaji, mamachu. Jino tafi, taahucu icanoco, nooboro.

23 Jaadɨ adutahilluco gaayɨcɨubo. Jaanoco tollɨro graciaco aacɨuboro ɨfuuhi.

24 Jaanoco famooro aaduudɨ nuubo: Jino tatyɨɨjoho, jino bohono iimaaco imiyacarunoro ajashutɨnohallɨvɨ agañɨɨcafotono.

25 Miyanotɨro amɨɨhaico neehi: Siino aducujitɨhi jino vinofaihutɨ jari bofaihutɨ Moocaani aivojɨ iicadɨhivɨ aduji, nooboro.

Jesu Neehi Pedro Diiboco Utuunamaaijinoco. (Mt 26.31-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

26 Jaadɨ Moocaani masinoco amasivaumoro fu-ucuumo Olivohono iicagajɨ onoohɨgo.

27 Jaanaa Jesu diitoco nuuhi: Paryɨ amɨɨhai uco mejeevesuji.* Mɨɨro Caatɨnɨhaamefaño noono: Itoomomɨnaafico gaicaaujimo. Jaaneri ihovejamɨ fahɨgova gavaranamaaiji, noonoro.

28 Jaaruubo siino ubuheetenebuunatɨ amɨɨhai ɨmega Galileavɨ feeji, nuubo Jesu.

29 Jaanegui diiboco Pedro nuuhi: Famooro ɨco jeevesurumaaca uujoho ɨco jeevesujitɨhi, nooboro.

30 Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Miyanotɨro ɨco neehi: Jaafañiino fucu mifoocɨ catava ojɨtɨɨbaacaro

---

* **14:27** Sahaamefaño janaanɨcɨvɨ jillɨ ficuumo; Jifucu, onoonoco.

mifooci, safo icano uco agaajaruubo uco tuunamaaiji, nooboro.†

31 Jaarunaa jenaauhicaubo: Jaafa iima iguijevehachiiji guijeveji. Jaaruubo ico tuunamaaijiti hi, nooboro.

Jaabadiro bu famooro neehicauhi.

Jesu Getsemani Onoomañovi Moocaanima Iimaahi.
(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46; Heb 5.7-8)

32 Jaadi gaseumo Getsemani onoomañovi. Jahi Jesu ijiibogomi naaco nuuhi: Jinovi migicini uujoho Moocaanima ihiimaatonohachutahica, nooboro.

33 Jaabo Pedro, Jacoobo, Jua icamocoro satyuubo. Jaadi ticovaubo sihidi iidaasuvuuboro ataafiraruhifico.

34-35 Jaaboro diitoco nuubo: Tajeebii sihidi uco idaasuhi miguijevejibadi esicini hi. Jinoovi ro mifitafotomoro mihica cigati mo mubuhee, nooboro Jesu janaanicivi ufuuboro jiinijehallivi ajavuvuuboro Moocaanico dilluubo toono idaasuno iicaujineri idaasuno icatiibo iicaqui.

36 Jaabo Moocaanima iimaabo jilli neehicauhi: Guihi, fanoova iidi sihidi jeevati hi. Jaanegui jino idaasuno iicajinoti uco taajasu.‡ Jaaruno uujoho iimogobadi icati no, jaafa iijoho idiimogobadi icano, nooboro.

37 Jaadi ijiibogomi naajaa asaaubo cigaumoco aatyimevauboro Pedroco nuuhi: ¿Simon, nacu

† **14:30** Sahaamefaño ficuuti mo: mifooci ojiti ibaacaro, onoonoco.
‡ **14:36** Griego iijiri: Jihidaasuhilluco uuti buhigovi denesu, noono.

cɨgahi? ¿Jillɨ sano nɨhɨba oovo tɨcovovɨ aivo buheetɨhi?
38 Moocaanima mihiimaamoro mubuhee Satanas amɨɨhaico ɨnɨsunofaño jaamo aacototɨmo mihicahi. Miyaano amɨɨhai jeebɨɨ imino iicanoco imogorahi. Jaarunofaño amɨɨhai allɨo ifi niinovahi, nooboro.
39 Jaadɨ siino fuubo dojɨcuvɨro Moocaanima iimaatuubo siino tollɨro nooboro.
40 Jaadɨ siino asaaubo tollɨro cɨgaumoco atyɨmevauhi, sano cɨgararo ihaallɨɨno iicacuumañoo. Jaanoco iimusujirumo esɨcɨnɨhicautɨmo.
41 Jaadɨ siino asaauboro diitoco nuubo: Ɨvɨ jisumi mɨcɨgacu, majaguisɨcu. Jino gasecuuno uujoho Miyamɨnaafibadɨ Ifiivuubo imitɨmɨnaa usefañoo aacɨcafetejino.
42 Jaaneguiiha magañiivomoro masɨɨgucu, mee oono uco aacɨvaabo fiitɨcuuhi, nooboro.

Jesuco Isisɨmoro Satyomo.
(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.3-12)

43 Jesu iimaaubaacaro Juda gaseuhi diito fahuseecɨ motɨhaitɨ miimɨsiicɨ icamo iicahicaurumoobo iicaabo. Jaaboma sihidɨ saaumo miyamɨnaa niisuganoma, cudaahenema icano. Jaamo sacerdotemɨ aivojɨto, caatɨnɨmɨnaa, quillahuto icamo diitoco agalluumo.
44 Jaabo diibo acɨmɨnaafi iicaabo Juda diitoco imino jɨɨbuguuhi diito igaajaqui: Oono uujoho diibo iicaaboco ɨnɨnɨɨcɨɨboro dilluji. Jaaboco cuhufono misisɨmoro masatyo, nooboro.
45 Jaadɨ agaseuboro: ¿Naa diicahi, Jɨɨbogomɨnaafi? nooboro Jesuco nɨnɨɨcɨuhi.
46 Jaasumiro Jesuco gaayɨcɨumo isatyequi.

47 Jaanegui tomañeri iicaumoti saafi
iniisugaco iguiiyicuboro sacerdotemi aivojiibo
jeecivominaafi nijimeehuco buiyaacuuhi.
48 Jaanaa Jesu diitoco nuuhi: ¿Milli jaamo
amiihai tatyicovodi masaahi niisuganoma, cud-
aahenema icano nanivaminaafico magaayicqui
mihicanicibadi?
49 Miiro fafucuvaaciviro amiihaifeenevi
Moocaani iijafaño icahicahi jiibogooboro.
Jaaruuboco du magaayicihicati hi. Jaarunofaño
jaafa tolli icano johono Caatinihaamefaño onoono
inijequeevaqui, nooboro.
50 Jaasumiro ijiibogominaa diiboco ejeevesu-
umoro famooro gaacinuhi.

Sicafefi Agaaubo.

51 Jaanaaca saafi sicafefi Jesu dojicuti fuuhi
gaachehubaryuriro minicinuibo. Jaaboco
gaayicuurumo.
52 Jaarunaaca igaachehuco ejeevesuhiniuboro
sicaibo gaaubo.

Jesu Fagominaa Imegavi Icauhi.
(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.13-14, 19-24)

53 Jaamoro Jesuco satyuumo sacerdotemi
aivojiibo imiyaabo imegavi. Jahi paryi
sacerdotemi aivojito, quillahuto, caatiniminaa
icamo igaicamaaiuhi.
54 Jaanaaca Pedro tehesinoti iifiniciuboro ufu-
ubo sacerdotemi miya aivojiibo goohasifeeneri
casiivuuhi sacerdote toomominaama ciijigaiti
efeemeubo.

55 Jaanaa sacerdotemɨ aivojɨto, paryɨ fagomɨnaa
icamo guiinehicaurahi sɨcamañooco Jesuhallɨvɨ
ibañɨqui diiboco toonohallɨtɨ iguijenɨsuqui.
Jaarumo atyɨmehicautɨhi.
56 Fiivaamo sɨcamañooco diibohallɨvɨ neehicau-
rumo. Jaarumo sabadɨro neehicautɨhi.
57 Jaanaaca saatoho agañɨivuumoro diibohallɨvɨ
sɨcamañooco bañɨuhi:
58 Mɨɨhai muguubuhi jillɨ diibo onoonoco: Uu-
joho jiija temploja gaifiimɨ usetɨo eetavotajaco
acallajanɨɨboro mifucucɨ, safucu ɨdɨɨnotɨro boo-
jatɨ boobanɨji useri eheetavoratɨjaco onoonoco,
noomoro.
59 Jaarunofaño diito jɨɨbogo sabadɨro iicatɨmaño
miyaavehicautɨhi.
60 Jaanegui isacerdotemɨ aivojɨɨbo famoofeenetɨ
agañɨivuuboro Jesuco dilluuhi: ¿Ajashuno aivo
diimusutɨhi? ¿Jinejeque nacu jino ɨɨtɨ dihallɨvɨ
ijɨɨbocasimo? nooboro.
61 Jaarunofa Jesu iimusutɨɨbo. Jillɨ llɨɨvɨ
moonɨcɨnɨhicauhi.
Jaanegui bu siino isacerdotemɨ aivojɨɨbo
dilluuhi: ¿Naa miyaano ɨɨjoho Cristo Moocaani
Momiyaabo Achi idiicaabo? nooboro.
62 Jaaneguiiha Jesu diiboco nuuhi: Jɨɨhɨ, uujoho
diibo. Eneecau bu jaamo jinootɨ mohɨmegavɨ
mahatyɨmeji uujoho Miyamɨnaafibadɨ Ifiivuubo
sihidɨ ejeevaabo Moocaani miyanaagueneri
gɨcɨnɨɨboco, bu ufucu niqueje aimuufaifeenedɨ
asaaboco icano, nooboro.
63 Jaanoma iicaabo isacerdotemɨ aivojɨɨbo
igaachehuco gallicuuhi sihidɨ ɨsɨfiiratuuboro.

Jaaboro nuubo: ¿Collɨhiica bu sita diibohallɨ onoonoco mihimoyɨɨcɨcuujirahi?

64 Mee, amɨɨhairyo muguubucuuhi Moocaaniditɨ aivo imitɨno ihiimaanoco; ¿Naa mɨllɨ amɨɨhaidi? nooboro.

Jaanegui famooro: Diiboco guijevejiibo, noomoro fañusuuhi.

65 Jaasumiro saatoho tɨcovauhi diiboco ɨjɨɨrebamaaimoro ihɨmeque afabaacumoro ganɨɨcɨhicaumo. Eneecata miya ɨɨjoho Moocaani jɨɨbogomɨnaafi idiicahachiijɨ gaajacɨ: ¿Naa mɨɨjoho ɨco ganɨɨcɨhi? noomoro. Jaabadɨro bu toomomɨnaa diiboco aamɨhicauhi.

Pedro Jesuco Tuunamaaiuhi.
(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

66 Jaanaa Pedro guiino goohasiri icahicaunaa isacerdotemɨ aivojɨɨbo jeecɨvomɨnaago agaseugoro

67 cɨɨjɨgaijɨniri efeemeebe iicauboco aatyɨmeugoro diiboco gueenene ɨhɨɨfɨnɨcɨhicaugoro nuugo: Ɨɨjoho bu tollɨro Jesu Nazareooboma ɨdɨguehicaabo, noogoro.

68 Jaarunaa Pedro tuunamaaiuhi: Diiboco uujoho gaajatɨhi, bu ¿jinejetɨhacho fɨne toono uco neehi? nooboro iinehinɨubo jahisitɨ ɨjɨcafetefi uuga ɨmegavɨ. Jaanaacaro catava ojɨcuuhi.

69 Jaanobuunatɨ bu siino diigo diiboco emeecɨugoro tomañeri iicaumoco neehicauhi: Jaanɨ diitoobo, noogoro.

70 Jaarunaa bu diibo siino tuunamaaiuhi.

Jaanobuunatɨro bu tomañeri iicaumo siino Pedroco nuuhi: Miyaano ɨɨjoho diitotɨobo Galileaoobo idiicamaño, noomoro.§

71 Jaanegui Pedro tɨcovauhi ɨɨbacasiiboro ihi-imaaubo Moocaani momofañodɨ oovɨcɨɨboro: Gaa-jatɨhi uujoho diiboco diibotɨ toono mihiimaaboco, nooboro.

72 Jaasumiro catava allɨnɨuhi mifoocɨ ojɨubo. Jaanotɨ jari Pedro Jesu diiboco catava mifoocɨ ojɨtɨɨbaacaro siino mifoocɨ, safo ɨdɨɨno uco tuunamaaiji unuunoco esafutuuboro taacuubo tusumiro.

15

Jesu Pilato Ɨmega
(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

1 Jaanaaca eseseeveudɨ siino sacerdotemɨ aivojɨto, quillahuto, caatɨnɨmɨnaa icamo igaivuuhi paryɨ fagomɨnaama iimaacasiqui. Jaamoro Jesuco sisɨcɨnɨɨboco asatyumoro Pilatoco acɨtuumo.

2 Jaaboco Pilato dilluhi: ¿Naa ɨɨjoho judiomɨ Aivojɨɨbo? nooboro.

Jaanegui Jesu diiboco iimusuuhi: Jɨɨhɨ, ɨɨjoho toono onoobadɨ, nooboro.

3 Jaanaa sacerdotemɨ aivojɨto sihidɨ diibohallɨvɨ iimitɨnoono jɨɨbeguehicauhi.

4 Jaanegui siino Pilato diiboco dilluuhi: ¿Ajashuno aivo diimusutɨhi? Eneecau, meecɨ mɨnoodɨno jino dihallɨvɨ ɨjɨɨbocasinoco, nooboro.

5 Jaarunofaño Jesu ajashuno iimusutɨneri Pilato sihidɨro eetyehicauhi.

---

§ **14:70** Sahaamefaño janaanɨcɨ jillɨ ficuumo: Diitobadɨ idiimaaño, onoonoco.

Jesuco Guijevefaño Ificuuno.
(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.39-19.16)

6 Jaabo Pilato jɨibaimosumi cɨvojamɨnaatɨ saafi-
ico miyamɨnaa idilluuboco sinaayuhicauhi.
7 Jaanaa Barraba onoobo cɨvojafa icauhi sano
ihaivojɨtohallɨtɨ saatohoma omoonɨcasiuhɨgo
miyamɨnaaco agaicaaunohallɨtɨ ɨcɨvojanɨubo.
8 Jaanaa imiyamɨnaa asaaumoro Pilatoco dil-
luvauhi fafoova jɨibaimosumi omoonɨhicaubadɨ
imoonɨqui.
9 Jaanegui Pilato diitoco iimusuuhi: ¿Naa
mihimeguehi judiomɨ Aivojɨiboco amɨihaidi
isinaayunoco? nooboro.
10 Jillɨ sacerdotemɨ aivojɨto diiboco ataaquivo-
moro aacɨunoco Pilato agaajauboro diitoco tollɨ
nuubo.
11 Jaarunaa isacerdotemɨ aivojɨto miyamɨnaaco
fajɨinɨuhi: Barrabacoro midillu diibocoro isi-
naayuqui, noomoro.
12 Jaanegui Pilato diitoco siino dilluuhi: ¿Jana
mɨllɨ judiomɨ Aivojɨibo amɨihai meneehicaaboco
moonɨji? nooboro.
13 Jaanegui diito ocoovadiivuumoro Pilatoco
iimusuuhi: ¡Guijeve ɨmohobujehallɨvɨ tetecu!
noomoro.
14 Jaanegui Pilato nuuhi: ¿Nacu jineje iimitɨnoco
moonɨibo? nooboro.
Jaarunaa diito siino janaanɨcɨvɨro coovadiivu-
uhi: ¡Guijeve ɨmohobujehallɨvɨ tetecu! noomoro.
15 Jaanoma iicaubo Pilato miyamɨnaama imino
iicanoco iimuguuboro Barrabaco sinaayusuubo.
Jaaboro Jesuco niivɨgai meeheri ahaamɨsuhicaudɨ
ihamocasimɨnaaco acɨubo diiboco itetecuqui.

16 Jaasumiro diiboco ihamocasimɨnaa satyuuhi aivojɨɨbo iijafa poetorio onoonofañovɨ. Jaamoro paryɨ ihamocasimɨnaaco iigaiyɨɨcɨumoro gachicohai deecano tɨfaibadɨ itɨfai iicachehuco jɨɨhacuumo.
17 Jaamoro ijanuutunoma iicanoco aafeneque chaahimɨgatɨ eheetavumoro diiboco javucaruumo.
18 Jaamoro tɨcovaumo sahagomoro: ¡Imino diica judiomɨ Aivojɨɨbo!
19 noomoro diiboco ɨmeiri iinigaɨtɨ gafucuhicaumo jɨɨrebamaaimoro iguiino ememuɨɨvomoro diiboco mihimobadɨ dejecujicaumo.
20 Jaamoro jillɨ diiboco edejecuhicaunobuunatɨ diiboco ɨjɨɨhacuuchehuco ujujuyaacuumoro jari imiya gaachehuco ɨjɨɨhacuumoro diiboco satyucuumo itetecuqui.

Jesuco Etetecuubo Guijevehi.
(Mt 27.32-56; Lc 23.26-49; Jn 19.17-30)

21 Jaanaa Simon Cirene cuumioobo Alejandro, bu Rufo icamɨsi caani buhɨgotɨ isitɨ asaaubo tomañodɨ fatyuuboco ocoovaumoro Jesu guijeve ɨmohobujeque satyusuumo.
22 Jaamoro Jesuco satyuumo Golgota onoomañovɨ, nigaɨpaajebaɨ eneejiruno.
23 Jahɨgo diiboco isuurumo facɨcɨfaihuma vinoco ificuumoro. Jaarunoco Jesu adutɨuhi.
24 Jaadɨ diiboco etetecucuudɨ ihamocasimɨnaa diibo gaachehunoco sanomɨro itɨcovoocɨvɨ ɨfocasiuhi suerteque abañamaaiumoro: ¿Naa cajaanɨ cochehuco satyeji? noomoro.

25 Jaasu baagotɨrehiica nɨhɨba icauberi diiboco
tetecuumo iguijeve ɨmohovɨ.
26 Jaamoro toonohallɨtɨ diiboco omoonɨunoco
iguijeve ɨmohovɨ inigaɨhallɨtɨ acaatɨnɨumoro ficu-
umo: JAANɨ JUDIOMɨ AIVOJɨBO, onoonoco.
27 Jaabo uufocovɨ bu tollɨro miimɨsiicɨ
nanivamɨnaatɨsico tetecuumo saafiico
imiyanaagonovɨ, sifiico inaninaagonovɨ icano.
28 Jillɨ Caatɨnɨhaamefaño onoocɨnɨno
nijequevauhi; iimitɨfimofeenedɨ oovocafutuubo,
onoocɨnɨno.*
29 Jaanaa tomañodɨ afatyumo Jesuco ɨhɨɨbamoro
ihuseneque gavaracumoro ɨɨbajirubadɨ iicano
inigaɨnocoro garya, garya omoonɨhicaumoro
neehicauhi: Ajaanɨvahaduhu oono templojaco
acallajaruuboro siino dojɨcuvɨro mifucucɨ, safucu
ɨdɨɨnotɨ boojatɨ edeetavejiruubo.
30 Eneecata ɨɨro difiico taajasu, toono diguijeve
ɨmohotɨ iniitoobo, noomoro.
31-32 Jaabadɨro bu sacerdotemɨ aivojɨto,
caatɨnɨmɨnaa icamo edejecumo noocasihicauhi:
Sitaaco naha ataajasuhicaabo, ¿cono bu jaabo
jisumi ifiicoro taajasunoova. Miyaano ɨɨjoho
Cristo Israel Aivojɨɨbo idiicahachiijɨ jisu diguijeve
ɨmohotɨ niito, maatyɨmemere ɨco mimiyaaveg-
uequi, noomoro. Jaabadɨro bu diiboma
etetecucɨnɨmɨsi diiboco gubuubusuhicauhi.
33 Jaanaa gadɨcɨɨba paryɨ jiinɨje cɨvono iijɨuhi.
Jaano jari sano iijɨcuuvɨ ɨmohonohallɨtɨ nɨhɨba
icaabovɨ seseeveuhi.

---

* **15:28** Sahaamefaño toversiculoco ficuutɨmo.

34 Jaasumi toonotɨ nɨhɨba icauberi Jesu he-
breo iijɨri gaihivuuhi: Eloi, Eloi, ¿lama sabac-
tani? nooboro. Moocaani, Moocaani, ¿collɨhi uco
deevesuhi? eneejiruno.

35 Jaanoco tomañeri saatoho iicaumo uguubu-
moro nuuhi: Muguubu, oono Eliaco cuuhuvaabo,
noomoro.

36 Jaanegui diitotɨ saafi ijinafatyuuboro
ɨcɨjeuhi faasɨhi iicanoco iimitɨno aivofaihufaño
ichimayaacuuboro ɨmei nijequevɨ ificuuboro Jesu
iijɨfaño cateejeruuhi. Ene, jaafa Elia saahi diiboco
iniitusuvaabo mahatyɨmequi, nooboro.

37 Jaarunaa Jesu sefanotyɨgaba agaihivuuboro
chuumucuuhi.

38 Jaasumiro Moocaani iija temploja
ofoboocɨnɨu chehu gaachehujetuno feemene
iicano gallivuuhi sanoodɨnoocɨro nijequetɨ sano
baavɨ.

39 Jaanaa ihamocasimɨnaa aivojɨɨbo Jesu ɨmega
julleecɨnɨunaa uchuumuunoco aatyɨmeuboro:
Miyanotɨro jahi jaanɨ Moocaani Achi, nuubo.

40 Jaabadɨro bu tomañeri gaigoomɨ iicaumo
tehesinotɨro ɨɨfɨnɨcɨhicauhi. Jaamofeeneri icaumo
Maria Magdalena onoogo, bu Salome, bu saafigo
Maria icamo. Jaago Maria Jose bu iguihoobo Ja-
coobo icamɨsi seejɨ.

41 Jaamo igaigoomɨ Galileari iicahicausumi
Jesuco jeecɨvomoro diibo dojɨcutɨ efeehicaumo.
Jaabadɨro bu sihidɨ tomañeri saafigova icauhi
Jerusalevɨ diiboma sano ufuumo.

Jesuco Ɨcɨɨuno.
(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

42-43 Jaanaa mihiijɨcuunaa imibaivofucusumi judiomɨ jaguisɨfucu ɨmegavɨ iicaunegui Jose Arimatea cuumioobo fagomɨnaatɨ imiyaabo iicaubo Moocaani aivojɨco tollɨro eteemehicaubo asaauboro iguitɨɨbo Pilatojaa ufuuboro Jesu ifiico dillutuuhi.
44 Jaaneri Pilato sihidɨ Jesu uchuumucuneri eetyeuboro amocasimɨnaa aivojɨɨboco coovauhi idilluqui: ¿Naa miya chuumucuubo? onoomaño.
45 Jaanoco diibo ihaivojɨɨbo ɨjɨɨbuguunegui jari Joseque Jesu ifiico Pilato acɨsuuhi.
46 Jaanaa Jose imino gaachehuco anaajeuboro Jesu ifiico iniitusuuboro tochehuri mibocɨuhi. Jaaboro guiisigajɨfaño seedicɨnɨhojɨfaño ɨcɨuboro iguhugaco guiisibatyɨgabari fabaacuuhi.
47 Jaanoco Maria Magdalena onoogo, bu Maria Jose seejɨ icamɨfe atyɨmeuhi ɨcɨunoco.

16

Jesu Siino Ubuheeteuno.
(Mt 28.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

1 Jaano judiomɨ jaguisɨfucu sabado iicafucu afatyuno seseevedɨ Maria Magdalena onoogo, bu Salome, bu Maria Jacoobo seejɨ icamo facɨcɨfaihunoco anaajeumoro fuuhi Jesu ifiico ijeesutequi.
2 Jaamoro fucugayɨro jaguisɨ afatyuno seseevedɨ tohojɨvɨ ɨfutuumo nɨhɨba iinucuuberi.
3 ¿Mɨɨjoho mɨɨhaima iguiisibaco tohojɨ ɨmegatɨ faayɨcɨji? noocasimoro.
4 Meecɨrumaaca tobatyɨgaba iicahicaumañeri icacutɨhi.

5 Jaadɨ tohojɨfa ɨjɨcafutuumo atyɨmeuhi
sɨcafefi seseechehu caamovochehufa jɨɨcɨnɨɨbo
imiyanaagueneri gɨcɨnɨɨboco. Jaaneri sihidɨ
igutuumo.
6 Jaarunaa diitoco nuubo: Mihiguetejirahana,
amɨɨhai Jesu Nazareoobo etetecucafetehinɨɨboco
miguiinehi. Buheetecuubo chahacuubo jineeri.
Eneecau, memeecɨ jino diiboco ificuhinɨmañooco.
7 Jaanegui mofoomoro ijɨɨbogomɨnaa, Pedro
iicamoco mɨjɨɨbogoto amɨɨhai ɨmegavɨ Galileavɨ fu-
ucuubo tahɨ diiboco mahatyɨmeji amɨɨhaico un-
uubadɨ, nooboro.
8 Jaaneri sihidɨ iigutuumoro tohojɨtɨ gaaumo
jiterere. Jaamoro ajashuno mɨɨhaiñoobaco
jɨɨbuguutɨmo sihidɨ iiguiumaño.

*Jesu Maria Magdalena Onoogovɨ Jafevehi.**
(Mt 28.9-10; Jn 20.11-18)

9 Jaanaa fucuro mɨɨhai jaguisɨfucu iicauno
seseevedɨ ubuheeteubo tɨconɨuhi Maria
Magdalena onoogovɨ ajafeveubo diigotɨ
sahuse juugahusetɨ miimɨsiicɨ ɨdɨɨmoco
ɨjɨmɨco agavaracuugovɨ.
10 Jaago ufuugoro diiboma iicahicaumo ihɨdaasuri
taajeheri iicamoco jɨɨbugutuuhi.
11 Jaano Jesu ubuheeuno diiboco diigo
aatyɨmeuno iicanoco guubucuurumo
miyaavuguutɨhi.

Jesu Jafeveuhi Ijɨɨbogomɨnaatɨ Miimɨsiicɨvɨ.
(Lc 24.13-35)

---

* **16:8** Sahaamefaño 9-20 versiculonoco ficucuutɨmo. Jimañovɨro ɨfotono.

12 Jaanobuunatɨ bu siino Jesu siibadɨ jafeveuhi diitotɨ miimɨsiicɨ sihɨ buhɨgo ufuumɨsivɨ.
13 Jaanegui uhuumiumɨsiro saatoho ijɨibogomɨnaaco jɨibugutuumɨsi. Jaarumɨsico tollɨro miyaavuguutɨmo.

Jesu Ijɨibogomɨnaaco Minɨsuhi.
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23; Hch 1.8)

14 Jaanobuunatɨ Jesu siino jafeveuhi ijɨibogomɨnaa fahuseecɨ motɨhaitɨ saafi icamo machumovɨ. Jaabo diitoco icuhufo-jeebɨihallɨtɨ buheetecuuboco aatyɨmeumo ɨjɨibuguunoco imiyaavuguutɨnohallɨtɨ ɨibaubo.
15 Jaaboro diitoco nuubo: Faajiinɨjeriro mofoo. Jaamoro jino taajasubogoco fanoo miyamɨnaaco mɨjɨibogo.
16 Jaanoco imiyaavogooboro initɨsuquimaaibo taajaji. Jaanotɨ imiyaavogotɨibo taajajitɨhi.
17 Jaamo uco imiyaavogomoma jino toono gaajatabadɨ iicano icaji; tamemeri buhɨ ɨjɨmɨco gavaracujimo, bojɨijeri iimaajimo,
18 ihusenefa jiinimomɨco gaayɨcɨjimo, namitaco aadurumo mɨllɨ icajitɨhi. Jaabadɨro iguihuvamo-hallɨvɨ ihuseque ificuuneri buheehicajimo icano, nooboro.

Jesu Niquejefaño Feehi.
(Lc 24.50-53; Hch 1.9-11)

19 Aivojɨibo Jesu jillɨ ijɨibogomɨnaama ihiimaahicauno nijequetɨ gañiivuubo niquejefaño. Jaaboro Moocaani miyanaagonovɨ casɨivutuubo.

20 Jaanegui diito ufuumoro taajasubogoco
faajiinɨjeri jɨɨbogomoro fuuhi. Jaamoco
diiboro Ihaivojɨɨbo ahaamusuuboro tobogoco
miyacaruhicauhi niqueje mitya iijɨ sihidɨ
ejeevanoco omoonɨhicaunofeenedɨ.

Moocaani iijɨ
New Testament in Muinane (CO:bmr:Muinane)

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Muinane

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Muinane [bmr], Colombia

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Muinane

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 29 Jan 2022
ee143c59-0697-5cd3-8fac-4f9da98f0b30